

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Trestní právo v Koldínově městském zákoníku

Blanka Chocová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Akademický rok: 2015/2016

Diplomová práce

Trestní právo v Koldínově městském zákoníku

Blanka Chocová

Oborové pracoviště: Katedra právních dějin

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svoji práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni 2016

Blanka Chocová

Obsah

I. Úvod	1
II. Vývoj českého městského a trestního práva do 16. století	3
II. I. Vývoj městského práva před vydáním Práv městských Království českého	3
II. II. Vývoj trestního práva před vydáním Práv městských Království českého	11
II. III. Trestní právo procesní doby stavovské	17
II. IV. Pavel Kristián z Koldína	21
III. Úprava trestního práva hmotného v Právech městských Království českého	23
III. I. Delikty proti právu a řádu	24
III. II. Delikty násilí proti soukromým zájmům příslušníků městské komunity	28
III. III. Žhářství	33
III. IV. Krádež	34
III. V. Delikty trestané dle uvážení soudců	35
III. VI. Delikt působení zmatků při soudním jednání	36
III. VII. Nářek cti	37
III. VIII. Zhanění	38
III. IX. Zrádné cedule	38
III. X. Delikt poškození cizího majetku a delikt ublížení na zdraví	39
IV. Úprava trestního práva procesního v Právech městských Království českého	41
IV. I. Zahájení trestního řízení	43
IV. II. Průběh trestního řízení a dokazování	43
IV. III. Rozhodnutí řízení a odvolání	47
IV. IV. Exekuce	49
V. Srovnání vybraných institutů městského a zemského práva trestního	51
V. I. Svémoc, delikt moci	51
V. II. Nutná obrana	52
V. III. Předmět usmrcení	53
V. IV. Hojemství	53

V. V. Písemné svědectví	54
V. VI. Trestání mladistvých	55
V. VII. Spolupachatelství	56
VI. Závěr	59

I. Úvod

Tématem mé diplomové práce je trestní právo druhé poloviny 16. století tak, jak bylo upraveno v Právech městských Království českého. Toto dílo je pohledu dnešního badatele velmi cenným zdrojem informací o tehdejší právním řádu a poměrech.

Ačkoliv jsou Práva městská Království českého považována právem za jeden z největších počinů v oblasti českého stavovského městského práva, nelze je zkoumat zcela izolovaně. I proto ve své práci zhodnotím nejdříve vývoj městského práva a vývoj trestního práva, které vytvořily prostředí pro vznik kodifikace. Práva městská Království českého by jistě nebyla stejná, kdyby se neudály některé klíčové okamžiky ve vývoji, který nastíním. Svoji podstatnou roli sehrálo například husitské hnutí, které ukázalo, že česká města již dávno nebyla sférou německého vlivu tak, jak tomu bylo v dobách dřívějších, ale naopak – byla nositelem ducha českého národa. Ačkoliv to zní možná až příliš romanticky, je to tak. Česká města se postupně stala českým stavem, který chtěl prosazovat svá práva. Husitské hnutí však nebylo jediným hybatelem právních dějin. České stavy se nacházely v neustálém napětí. Vztahy mezi městy, šlechtou a panovníkem byly velmi proměnlivé. Osobnost panovníka či dobové politické tendence mnohdy rozhodovaly o osudu měst. V roce 1579 však doba uzrála až k momentu vzniku ucelené kodifikace městského práva.

Práva městská Království českého byla vyspělou kodifikací, v níž i trestní právo bylo systematicky a komplexně zpracováno. V hlavní části své práce se budu věnovat nejprve trestnímu právu hmotnému. Trestné činy rozdělím do skupin, tak jak je tomu v zákoníku. K jednotlivým skupinám uvedu příklady skutkových podstat a trestů, které kodifikace upravuje. Dále se budu v hlavní části zabývat i trestním právem procesním. Řízení před soudy bylo v Právech městských Království českého rovněž upraveno a pro dnešního badatele je zajímavé i tím, že se městské soudnictví v mnohém odlišovalo od toho zemského.

V další kapitole hlavní části své diplomové práce se budu věnovat srovnání vybraných institutů městského a zemského trestního práva. Pro tuto komparaci vyberu instituty, které jsou zajímavé tím, jak se v úpravě městského a zemského trestního práva odlišovaly nebo naopak shodovaly.

Významným pramenem pro moji práci se stane edice Práv městských Království českého s komentářem, jejímž editorem byl Karel Malý a která vyšla v roce 2013 v nakladatelství Karolinum. Dále budu pro svoji práci čerpat z řady sborníků z odborných konferencí a rovněž z odborných monografií.

Plzeň, březen 2016

Blanka Chocová

II. Vývoj českého městského a trestního práva do 16. století

II. I. Vývoj městského práva před vydáním Práv městských Království českého

Kodifikací městského práva, která byla nazvána „Práva městská Království českého“, byl v roce 1579 završen vývoj městského práva v českých zemích. Města tvořila specifickou oblast společnosti. Zatímco lidskou společnost za hranicemi měst charakterizovala především zemědělská výroba, od které se odvíjel veškerý život tamějšího lidu, uvnitř měst se rozvíjely svobodné obchodní vztahy. Z toho vyplývá, že města, která díky své povaze vytvářela ideální prostředí pro recepci římského práva, se brzy stala jedním z hlavních faktorů ovlivňujících ekonomiku stavovského státu i kulturu tehdejší společnosti.¹

Města měla funkci společenskou, právní, hospodářskou, vojenskou a kulturní. Už středověká města byla samosprávnými středisky, která byla nadána zvláštními výsadami, privilegii. Privilegium představovalo základ městské autonomie. Zajišťovalo jistou míru samosprávy, stejně jako svobodu hospodářskou – svobodu trhu, obchodu a řemesel. Kromě toho byla původní města i vojenskými pevnostmi, které chránily hradby. Už z této definice vyplývá, že se města lišila od venkovského osídlení.²

I v právním vývoji feudálních měst sehrálo ústřední roli městské privilegium. Jeho obsahem bylo ustavení vnitřní organizace a správy, povinností obyvatel, apod. Privilegium vyčlenilo městské právo z obecného práva zemského. Známe přitom dvě skupiny privilegií – privilegia politická a privilegia hospodářská.³

Právo českých měst ale nebylo tak zcela „české“ od svého začátku. První města v pravém slova smyslu se rozvinula v 11. století v oblasti Dolního Rýna. Ačkoliv obvykle hovoříme zjednodušeně o tom, že česká města měla německý původ, není to zcela jednoznačné. V této oblasti, která se stala kolébkou

¹ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 11-12. ISBN 978-80-246-2117-3.

² VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 5.

³ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. *Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 1-2. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

městského osídlení, se stýkaly prvky románské i germánské. Vliv na kulturní vývoj místního osídlení měly jak na severu položené Flandry, tak Itálie. Ani česká města, stejně jako města v kraji Dolního Rýna, nevznikala jako produkt působení jediného národa, tedy ani německého.⁴

Skutečností zůstává, že města se nejvíce rozvinula ve středověku právě v Německu. „Města byla po přednosti právní instituce a městské právo německé brzy nabylo vyhraněnosti a ustálenosti. Proto bylo schopné, aby bylo Němci neseno jako část jejich kulturního bohatství z prvotních sídel do krajín, kterých bylo dobyto nebo které byly pojaty do zájmové sféry německé a do kterých Němci počali ukládati přebytky svých pracovních sil toužících po půdě.“⁵ Hovoříme o německé kolonizaci, která byla nejvýraznější v 13. století. V souvislosti s kolonizací byla zakládána města i vesnice dle německého práva. Již od 13. století bylo německé právo u nás uplatňováno. V Čechách tedy existovalo právo severoněmecké, magdeburské, neboli saské, a právo jihoněmecké, tj. švábské. Příchod německého práva ovlivnil městské právo na několik příštích staletí.⁶ Tyto dvě oblasti vynikaly společnými rysy, nicméně nejednalo se o ostře ohraničená území.⁷

Ačkoliv původními zakladateli měst byli zpravidla cizozemci, kteří zpočátku zůstávali vedoucí vrstvou ve městech, žilo ve městech i početné české obyvatelstvo. Mnohá města vznikala při českých hradech a podhradích. Do měst přicházel český lid z okolních vesnic v neposlední řadě i z důvodu potřeby pomocné čeledě. A tak se stále více prosazoval ve městech český živel. S koncem německé kolonizace, který datujeme asi do závěru 13. století, se Češi začali v městském prostředí prosazovat v obchodu i řemeslech. Je třeba podotknout, že ve 14. století již převažovala města česká.⁸

Města se postupně vyvinula v mocné činitele. Ačkoliv zpočátku působila jako samostatný element – nestala se zemským stavem, a tím pádem nemohla

⁴ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 7.

⁵ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 7.

⁶ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 12-14. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. *Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 2. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

⁸ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 10-11.

ani zasahovat do řízení na zemském sněmu, nebyl jejich politický význam v žádném případě zanedbatelný. V době, kdy se vztahy mezi králem a šlechtou nacházely v neustálém napětí, se královská města stala díky své hospodářské a vojenské síle výhodným prostředkem královské politiky a oporou panovníkovi vlády. „Tak jim dával možnosti, aby se zajímala o veřejné potřeby a projevovala v nich souhlas a třeba i nesouhlas a aby ve vhodný a příležitý čas vstupovala i na vlastní pěst, vždy se domáhající rozmnožení a povznesení práv.“⁹ Města ale nevystupovala jako jeden celek. Snahy prosazovat si svoji svobodu byly poháněny individuálními a sobeckými zájmy. Nedá se hovořit o vzájemné městské solidaritě. Při prosazování svých zájmů se královská města snažila uvolnit jak od vlivu královských úředníků, tak i vlivu krále samotného, tedy jejich pána. Cílem přitom nebyla nezávislost, ale vydobytí si pozice vůči králi, zemským stavům, duchovenstvu i šlechtě.¹⁰ Ve stavovském zřízení hrál hlavní roli konsenzus. Vztahy mezi králem a stavy byly neustále napjaté. Ke střetům zájmů docházelo i mezi králem, královskými městy a šlechtou. Města však, jak už bylo řešeno výše, nebyla ve svých přístupech jednotná, a proto mezi nimi nepanoval ani jednotný názor o sjednocení městského práva. Rozdílná orientace právních okruhů v českých zemích měla za následek to, že rozhodující úlohu v otázce sjednocení městského práva měly vnější činitelé – král a šlechta.¹¹

Moc měst, respektive městského patriciátu, rostla. Ve snaze posílit své postavení a vyrovnat se šlechtě začali příslušníci patriciátu rozšiřovat svůj vliv i na venkov. Patriciové zakupovali svobodné zemské statky i hrady, aby se šlechtě vyrovnali, a byli vybíráni i do královských úřadů.¹² Výsledkem těchto tendencí byla feudalizace patriciátu a rovněž také bohemizace, tedy počestění, což bylo velmi důležitým posunem ve vývoji měst. Města, kde dlouho převládal německý element, představovala cizí živel, který česká šlechta odmítala přijmout. Tento okamžik byl pro vývoj městského práva zlomový.¹³

⁹ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 11-12.

¹⁰ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 12.

¹¹ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 12. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹² VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 14.

¹³ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 16. ISBN 978-80-246-2117-3.

V momentě, kdy se část měšťanů dostává mezi šlechtu a kdy do jejího vlastnictví začínají přecházet panství a pozemky, se do té doby striktně oddělené sféry sblíží a propojují. Do této chvíle nevznikla nutnost, aby se měšťané zajímali o právo šlechtické a aby městské právo na to šlechtické reagovalo nebo ho přijímalo. Nyní se ale situace změnila.¹⁴

Zásadním historickým mezníkem bylo husitství. Do té doby i přes všechny nabyté svobody a výsady zůstávala města v moci svého pána. Pokud by kdy byla připuštěna k řízení na zemském sněmu, stalo by se tak pouze z milosti šlechty a krále. Husitství a nové myšlenky s ním přicházející ale znamenaly obrat kurzu.¹⁵ Města se postupně stávala politickým stavem a partnerem šlechty. „Základem těchto změn je politická a vojenská úloha, kterou v průběhu husitství hrála města, zvláště Praha, centrum království i revoluce a politické hegemonie, kterou v průběhu událostí získala. Není proto divu, že tato skutečnost našla svůj odraz i v městském právu, a to především staroměstském.“¹⁶ Husitská revoluce nebyla jen revolucí náboženskou, ale i společenskou, jejímž cílem bylo společnost napravit. Revoluční nálady se nesly v duchu víry ve vyvolenost českého národa. Myšlenkou, že národ sv. Václava je národem svatým, vyvoleným a nad ostatní povýšeným, nutně prohlubovaly propast mezi Čechy a cizozemci, kteří zaujímali opačné postoje. Důsledkem toho bylo i to, že se za vlády krále Václava IV. některá z měst vyhranila vůči politice českého panovníka. Husitské hnutí tak podnítilo vznik mocného svazu českých měst, který sice nebyl jednotný ve všech názorech, postojích náboženských a politických, ovšem společná obava z nebezpečí, které představovalo odmítnutí krále a odpůrců hnutí, bylo silným pojítkem. S náboženskými zájmy byly oprášený i touhy po větší svobodě měst. Města, která stále působila jako prvek cizí, ačkoliv značné procento obyvatel bylo české, se díky husitskému hnutí spojila v pomyslnou duši národa a stala se představitelem jeho vůle.¹⁷ „A síla hospodářská i vojenská i právní samostatnost daly městskému svazu možnost, aby jako celek vystupoval politicky. Města vešla na sněmy jako uzavřený stav politický, v němž bylo sdruženo víc

¹⁴ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 16. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁵ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 19.

¹⁶ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 17. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 20-24.

než 30 měst, mocných pevností a vlastně států ve státě. Nikde ve světě se nepozdvihl městský stav tak mohutně a opravdově jako v Čechách, maje pevný a krásný cíl.¹⁸

S vývojem společnosti bylo jen otázkou času, kdy začne docházet ke střetům jednotlivých stavů. Ačkoliv následkem přerušení styků měst s cizinou, došlo k oslabení zahraničního obchodu a polevení v oblasti vědy a umění, docházelo k rozvoji obchodu a řemesel. Posun byl zaznamenán i v otázkách právní praxe. Například v Praze bylo původní městské právo, které, jak už bylo řečeno, bylo cizího původu, nahrazeno právem českým. Vytvářely se nové právní zásady, reorganizována byla správa a vznikly rovněž městské knihy, které evidovaly veškeré řízení před městskými instancemi a staly se tak pro dnešní dobu pramenem zachycujícím vnitřní dění ve městech.¹⁹

Podnikatelské snahy české šlechty a další nové situace, které s sebou přinášely stále častější styk měšťanstva a šlechtického stavu, nutně znamenaly i kolize. Společenský vývoj ale předznamenával i vznik situací, ve kterých měly jednotlivé stavy zájmy společné. Městský patriciát, který měl nyní moc nad svými poddanskými vesnicemi, sdílel mnohé zájmy se šlechtou. V otázce hospodářské, tedy v otázce výroby zboží pro feudální trh, docházelo k ostrým sporům mezi pány a rytíři a královskými městy. Konkurenční boj na poli hospodářském se nutně přeléval i do sféry politické. Na konci 15. a na počátku 16. století tak hovoříme o skutečném boji šlechty a měst, zárodcích střetávání dvou protichůdných sil.²⁰ Takže zatímco za doby vlády Jiřího z Poděbrad byla města na výsluní, poté již jejich moc klesala. Ačkoliv byl tento panovník zastáncem silné královské vlády, byl si vědom toho, že města nelze vrátit do stavu jejich dřívější poddanosti. I proto byla za doby jeho vlády uznávána městská práva. Nicméně po smrti Jiřího z Poděbrad docházelo postupně k oslabování měst, čemuž napomáhala i šlechta.²¹

Již v druhé polovině 15. století měla šlechta tendenci upírat městům jejich práva, zejména tzv. právo třetího hlasu – tedy právo podílet se na rozhodování na zemském sněmu. Vladislavská zřízení zemská v roce 1500 zakotvila výsady

¹⁸ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 23.

¹⁹ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 24-25.

²⁰ MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 6. ISBN 80-86046-06-0.

²¹ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 27-28.

a práva šlechty a omezila tak práva měst. Šlechta na počátku 16. století vystupovala jako „obhájce starých práv“²². Města tedy musela po roce 1500 bojovat především o ztracené pozice. Jejich cílem však nebylo získání hegemonie ve státě. „Požadavky měst jsou mnohem skromnější – snaží se udržet některá svá hospodářská práva, jako svobodný přístup na trhy venkovských poddanských měst, mílové právo a práva politická, jako právo třetího hlasu na zemských sněmech, výlučnou soudní pravomoc městských soudů nad měšťany apod. Jejich politika je proto defenzivní a pasivní.“²³

Svatováclavská smlouva z roku 1517 znamenala formální ukončení sporů mezi šlechtou a městy. Stala se kompromisem mezi oběma protichůdně působícími silami. Hrozba selských povstání, která po vzoru sousedních Uher hrozila i v Čechách, podnítila ale vyrovnání s městy. Nakonec se tedy obě antagonistické síly dohodly na vzájemném formálním vyrovnání známém jako Svatozáclavská smlouva.²⁴ „Města, jež od husitských bouří mnoho držela skutkem, ale málo právem, tehdy byla postavena se svou svobodou na půdu zákona.“²⁵

Kromě toho, že urovnávala hospodářské neshody, stala se Svatozáclavská smlouva rovněž úlevou i v soudních síních. Ve chvílích, kdy proti sobě stál ve sporu měšťan a šlechtic, začínala formující se společnosti stále více chybět pravidla. Vznikaly nejasnosti v tom, který soud je v konkrétních sporech příslušný k řízení, podle jakých zásad je tato příslušnost určována, apod. Svatozáclavská smlouva upravovala osobní příslušnost zemských a městských soudů a v té souvislosti přinášela společnosti i soustavu kolizních norem. Díky tomu, že od té doby bylo stanoveno, že v určitých případech i šlechtic může vystupovat před městským soudem, bylo i v zájmu šlechty usilovat o kodifikaci městského

²² MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7. ISBN 80-86046-06-0.

²³ MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7. ISBN 80-86046-06-0.

²⁴ MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7. ISBN 80-86046-06-0.

²⁵ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech.* Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 29.

práva. 16. století se tedy neslo v duchu sblížení práva šlechtického a městského.²⁶

Významný podíl měst na ekonomice státu a jejich politický a vojenský význam, který byl již zmíněn výše, se staly hlavním hnacím motorem snah vytvořit jednotný domácí zákoník městského práva. Prvními pokusy o vypracování takového zákoníku datujeme již do roku 1523, kdy zemský sněm zřídil komisi, jejíž člen Mistr Brikcí Kouřimský o jedenáct let později dokončil *Soupis práv městských*. Ten vyšel tiskem v roce 1536 pod názvem „*Knihy práv městských*“. Zůstaly však právní knihou. Nikdy se tedy, ačkoliv byly užívány soudy jako záznam platného městského práva, platnou kodifikací nestaly. Brikcího dílo se však stalo součástí vývoje městského práva, neboť se staly základem pro další unifikační snahy v této oblasti.²⁷

Ale ani několik let před vznikem jedné z největších kodifikací českého městského práva, nebyla pozice měst neotřesitelná, ba naopak. Poté, co šlechta proti vůli měst dovedla na trůn Ferdinanda I. Habsburského, nastal obrat. Panovník, který toužil upevnit královskou moc a prosadit katolickou víru v zemi, nevycházel vstříc městům, která se v roce 1547 proti králi vzbouřila. Jejich prohry využil panovník a omezil městskou správu i politická práva měst. Městský stav jednal na sněmu pouze o svých záležitostech a o potřebách krále.²⁸ Ferdinand I. zároveň usiloval o narušení vazeb českých měst na zahraničí, zejména na luteránské Sasko. Krokem k dosažení tohoto stavu bylo zřízení apelačního soudu jako odvolací instance pro městské soudy. Těm tak od té doby bylo zakázáno odvolávat se k magdeburskému a lipskému soudu.²⁹

Unifikace systému práva odpovídala zájmům centrálně řízeného státu, nicméně v zemi se silným stavovským zřízením, nepředstavovala jednoduchý úkol. O tom, zda bude případná sjednocující kodifikace přijata, nerozhodovala

²⁶ MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 17. ISBN 978-80-246-2117-3.

²⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. *Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 2-3. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

²⁸ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 30.

²⁹ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 13. ISBN 978-80-246-2113-5.

ani tak její kvalita, jako aktuální vztahy mezi jednotlivými stavy a jejich schopnost konsenzu. Samotný městský stav nebyl názorově jednotný. Existovaly zde dva rozdílně orientované právní okruhy pražského a litoměřického (magdeburského) městského práva. V zájmu panovníka bylo prosadit jednotný systém práva. Šlechta dlouho do dění nezasahovala, nicméně v příštích letech se vztahy mezi šlechtou a městy dostávaly často do velkého napětí, poté se však situace změnila.³⁰

Až do poloviny 70. let 16. století, tedy i za doby panování Maxmiliána II., byla města vyššími stavy utiskována, ať už v oblasti ekonomické, nebo právní. Náboženské války v Nizozemí a Francii ale vyvolaly v řadách šlechticů obavy ze síly měst. Maxmilián II., který nedokázal efektivně řešit problémy země, přestal navštěvovat Prahu. Rozhodující vliv proto měla zemská vláda, které se do té doby dařilo naplňovat svůj vládní program na úkor panovníka a královských měst. V situaci, která se v Evropě odehrávala, ale nastávala obecná potřeba ochránit vše, co bylo v tehdejší situaci „dobré“. Na politické scéně se objevily dvě frakce – konzervativní a liberální. Zatímco konzervativci obhajovali zachování poměrů ve všech oblastech, tedy nejen v otázkách náboženských, ale i mocensko-politických, liberálové se právě v těchto dvou oblastech dožadovali změn. V této situaci se po dlouhé době stávají z královských měst, která s většími změnami poměrů nesouhlasila, a šlechty téměř spojenci.³¹

Ve světle hrozivých evropských událostí, jakými byla například pařížská bartolomějská noc roku 1572, a také díky tomu, že císař a český král Rudolf II. plánoval své přesídlení z Vídně do Prahy, si i nejvyšší stavy uvědomovaly, že uklidnění tehdejší společenské situace, zmírnění napětí mezi stavy a především zajištění bezpečnosti a právního řádu ve městech je klíčové. Tím se otevřela cesta k diskuzi o unifikaci městského práva i v zemské vládě a na zemském sněmu.³² „Jelikož se Habsburkové snažili soustavně expandovat do veškerého právního

³⁰ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 12-18. ISBN 978-80-246-2113-5.

³¹ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 16-17. ISBN 978-80-246-2113-5.

³² PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 18. ISBN 978-80-246-2113-5.

života, bylo žádoucí využít nynější vhodné chvíle a přijmout takovou kodifikaci, která by byla prospěšná nejen měšťanům, ale i šlechtě.³³

Novým pojátkem českých měst se stal soupis městských práv Pavla Kristiána z Koldína, který mimo jiné sloužil městům jako ochrana městské samosprávy a městských zájmů náboženských i politických.³⁴

Pavel Kristián z Koldína připravoval kodifikaci na základě iniciativy zemského sněmu a rady Starého Města pražského. „Práva městská Království českého“ byla tiskem vydána v roce 1579 a 12. ledna 1580 ho za závaznou právní kodifikaci pro městskou praxi prohlásil apelační soud. Později se územní platnost zákoníku šířila i do okolních oblastí. Kromě samotných Čech platila Práva městská království českého i na území Těšínská a posléze i na Moravě (na základě nařízení císaře Leopolda I. z let 1697 a 1709) a ve Slezsku.³⁵

II. II. Vývoj trestního práva do doby vydání Práv městských Království českého

Před představením Pavla Kristiána z Koldína a rozbořem konkrétních otázek týkajících se úpravy trestního práva v Právech městských Království českého je třeba se zabývat vývojem trestního práva před vydáním této kodifikace městského práva. Zavádějící je už samo užívání termínu „trestního práva“. Jedná se anachronismus. Středověk neznal pojem trestního práva a nevykládal jej tak, jak jej dnes vykládá současná právní teorie. Proto pokud připustíme užívání termínu „trestní právo“ v souvislosti se středověkým právem, myslíme tím užití dnešních poznatků a teorie jako nástrojů zkoumání středověkého práva.³⁶

Středověké trestní právo bylo zcela odlišné než současné trestní právo. V první řadě nelze hovořit o jediném právním systému trestního práva. Jelikož byl tehdejší právní systém založen na principu personality práva, existovala soustava

³³ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 21. ISBN 978-80-246-2113-5.

³⁴ VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech.* Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. s. 30-31.

³⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. *Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 4-5. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

³⁶ MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7. ISBN 80-86046-06-0.

práv, kterými se řídily jednotlivé stavy. Rovněž tehdejší systém nerozlišoval mezi právem veřejným a soukromým a celá řada dnes zákonem chráněných zájmů chráněna nebyla.³⁷

U zrodu trestního práva stojí dvě snahy – snaha o ochranu státních orgánů a církve a snaha o ochranu feudálního vlastnictví. V tomto duchu se vyvíjelo i trestní právo. V 11. století prosazovala své zájmy církve, která apelovala na stát, aby postihoval nedodržování křesťanských mravních zásad. Na základě Dekret Břetislavových z roku 1039 a dalších právních norem byly trestány projevy pohanství. To v praxi znamenalo, že byly trestány pozůstatky předkřesťanských věr, které ve společnosti přežívaly. Kromě toho církve lpěla na postihování jednání, které se rozcházelo s církevními představami o řádném manželství a rodinném životě, například zapuzení manželky nebo mimomanželské mateřství.³⁸

Kromě jednání, jehož postihování se domáhala církve, bylo veřejným zájmem, jak už bylo řečeno výše, chránit majetek. Majetkové delikty byly trestány zpravidla oběšením a propadnutím majetku.³⁹

Ochrana státu, církve a soukromého vlastnictví byla zájmem celé společnosti, snad i z toho důvodu bylo trestání v počátcích trestního práva záležitostí celé komunity. Přežíval trest kamenování apod.⁴⁰

Pro současné trestní právo je snad nejvíce překvapující skutečnost, že v počátcích feudálního státu nebylo jako ohrožení veřejného zájmu chápáno zabití či vražda (rozdíl mezi těmito dvěma pojmy rovněž neexistoval). Proto se dlouho ponechávala soukromému narovnání, popřípadě mstě. Pokud se v případě zabití příbuzného nebo poddaného poškozený obrátil na soud dvorský nebo soud hradecký, mohl se zpravidla domoci pouze peněžitého odškodnění.⁴¹ Je zde jasně patrný rozdíl mezi tím, co společnost 11. století chápala jako veřejný zájem, a čemu naopak důležitost nepřikládala.

³⁷ MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7. ISBN 80-86046-06-0.

³⁸ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 3. ISBN 80-210-0791-5.

³⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 4. ISBN 80-210-0791-5.

⁴⁰ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách.* Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 32. ISBN 80-86182-91-6.

⁴¹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 4. ISBN 80-210-0791-5.

K vývoji trestního práva dochází ve 12. století, kdy vrchnost – panovník, panstvo i církve – začala zavádět trestněprávní režim nad poddanými. Důvodů k takovému počínání bylo několik. Kromě snahy zajistit chod statku, bylo postihování deliktů pro vrchnost výnosné, a proto nebylo výjimkou, že soudnictví, které vykonávala vrchnost, neslo znaky libovůle. Pokuty, které byly udělovány například za krádež či loupež, představovaly pro vrchnost příjem. „Pokud jde o soudnictví trestní, mělo převážně ráz surové msty. Osnova zákoníku Karla IV. zakazovala pánům, aby na svých soudech vynášeli ortely s tresty mrzačícími a krvavými (ztráta zraku, odnětí končetin atd.). Pro odpor feudálů nebyl tento zákoník, jak známo, přijat.“⁴²

Trestní právo bylo rovněž protkáno přežitky předstátní společnosti a přežívajícími právními obyčejí, které byly ale transformovány pro potřeby státu a šlechty. Při vyměřování trestu záleželo nejen na společenském postavení pachatele, ale i postavení oběti, respektive hodnocení objektu trestného útoku. Soukromý charakter trestního práva dokazoval přežívající institut soukromé msty, která byla postupně vytlačována placením odškodného nebo výkupem z krevní msty, a která se dochovala i v dalších letech v podobě ordálu soudního souboje. Za poškození soukromého zájmu, tedy nikoliv veřejného, je stále považován delikt zabití.⁴³ V druhé polovině 13. století v souvislosti s upevnováním královské moci Přemyslovců a celkovým rozvojem společnosti (hospodářský rozmach, německá městská kolonizace, peněžní hospodářství, aj.) dochází k většímu uplatňování veřejné trestní iniciativy a omezování svémoci v trestněprávních záležitostech. Chráněným veřejným zájmem je bezpečnost na cestách, kontrola mince, měř a vah. V krajích vzniká úřad tzv. poprávců, policejních a trestních soudců. K dosažení přiznání podezřelých osob je nově aplikována tortura.⁴⁴ V této době trestní právo, mající dlouho pouze soukromoprávní charakter, začíná chránit i zájmy veřejné. Od soukromé msty se tedy trestání postupně přesouvalo do rukou vrchnosti a státu, který si tak zajišťoval rovněž svoji stabilitu a autoritu.⁴⁵

V době předhusitské se již můžeme setkat s úpravou celé řady deliktů, které ohrožovaly jak feudální vlastnictví, bezpečnost státu, panovníka

⁴² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 4-5. ISBN 80-210-0791-5.

⁴³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 5-6. ISBN 80-210-0791-5.

⁴⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 7. ISBN 80-210-0791-5.

⁴⁵ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 32. ISBN 80-86182-91-6.

či katolickou církev, tak i život, zdraví nebo čest. Tresty měly v mnohých případech podobu symbolické pomsty – za rouhání hrozilo pachateli vytržení jazyka, zrádce byl trestán rozčtvrcením, neboť se předpokládalo, že zrádce má rozpolcenou osobnost. „Tresty, pokud nebyly nahrazeny soukromou dohodou mezi pachatelem a poškozeným, byly trest smrti, prováděný stětím, šibenicí, upálením či zahrabáním za živa, tresty mrzačící – podle druhu deliktu useknutí ruky, nohy, oslepnutí, vytržení jazyka, konfiskace majetku, plen (tj. zpusťování majetku pachatele), pokuty, ztráta cti.“⁴⁶ Okolností způsobující beztrestnost je přitom ve 14. a 15. století vzájemné formálně známé nepřátelství (soukromá válka, zášť) mezi pachatelem a obětí, příslušníky šlechtického stavu. Proto v této době šlechtic, který žaloval jiného, uváděl, zda k újmě došlo v době míru, či v době nepřátelství.⁴⁷ Toto nepřátelství se také jinak nazývalo opověď a svůj rozmach zaznamenalo v 15. století. Pokud jedna osoba druhé opověď oznámila, přičemž přesná podoba opovědi nebyla předepsána, mohla jí škodit, brát dobytek i služebníky, ubližovat jí na zdraví i na životě. V Čechách byla opověď zakázána Vladislavským zřízením zemským.⁴⁸

Ačkoliv právní vývoj směřoval k omezování svémoci již dříve, ještě ve 14. a 15. století stále přetrvával soukromoprávní charakter trestání zabití člověka šlechticem. Takový delikt byl zpravidla řešen smírem či ceremonií pokory. Dá se říci, že v mezidobí mezi dobou, kdy svémoc představovala zcela běžnou praxi, a dobou, kdy byla potlačena, převládaly tendence mstu zlegalizovat a učinit z ní běžný postup. Stále se tak ve 14. století setkáváme s doklady ordálového souboje.⁴⁹ Soudní souboj byl zcela beztrestný. Dle zemského práva bylo usmrcení v takovém souboji zapsáno do zemských desek, aby příbuzní usmrceného nemohli vykonat nad vítězem soudního souboje krevní mstu.⁵⁰

Rozmach trestního práva přinesla doba stavovské monarchie. Feudální stát ochraňovaly právní normy, které lze rozčlenit do třech oblastí: ochrana náboženství a církve, ochrana feudálního státu a panovníka a ochrana nejvyšších funkcionářů státu. Těmto veřejným zájmům byla poskytována nejvyšší právní

⁴⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 7. ISBN 80-210-0791-5.

⁴⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 8. ISBN 80-210-0791-5.

⁴⁸ RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 36-37.

⁴⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 8. ISBN 80-210-0791-5.

⁵⁰ RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 28.

ochrana a při jejich narušení byly udělovány nejpřísnější tresty. Zatímco první okruh zahrnoval kacířství, rouhání a čarodějnictví, druhý okruh, tedy delikty mířené proti feudálnímu státu a panovníkovi, byl širší. Patřily sem jak delikty proti bezpečnosti státu, tak i delikty mířené proti celistvosti státního území, všechny stíhané zpravidla ex offo. Za stavovské monarchie se rozvíjí právě zákonodárství této oblasti v souvislosti s vládou panovníků, kteří usilovali o posílení panovnické moci. Takovým byl kupříkladu Ferdinand I. Za jeho vlády se v roce 1549 podařilo prosadit stíhání deliktu urážky panovníka. Rozvíjelo se rovněž zákonodárství v oblasti deliktů urážky královské důstojnosti, kam spadalo i organizování politické opozice.⁵¹ Zvýšená ochrana panovnické moci byla zakotvena v Zemském zřízení 1549. Ochrana královské moci se sestávala ze dvou základních prvků – moci a vladařství, tedy vlastní moci vládní a výkonné.⁵²

Tresty byly v této době stále chápány jako msta pachateli. Kromě trestu smrti se užívalo trestů tělesných mrzačících, odnětí svobody, trestů majetkových, kam patřilo propadnutí majetku i různé pokuty, a rovněž tresty zneuctvující, jakými byly pranýř, prohlášení za psance, apod.⁵³

Zajímavým obratem ve vývoji práva je téměř úplné vyloučení svémoci v trestním právu 16. století. Uplatňování svémoci bylo v té době chápáno jako jednání proti právu a řádu. Ačkoliv byla svémoc dříve tolerována či snad legalizována, v 16. století byla již částečně odsuzována a trestána, a to i ve šlechtických kruzích. „Obzvláště charakteristické po této stránce bylo, že Zemská zřízení 16. století pod trestem smrti zakazují soukromé války dříve mezi feudály běžné.“⁵⁴

16. století je převratné i tím, že postihuje zvláštními tresty úkladnou vraždu. Na popud církve je navíc stíhána i sebevražda – sankcionovaná je však pouze sebevrahova mrtvola. Odškodnění společně s pokutou ve prospěch soudu zůstává trestem v případě tělesného poškození.⁵⁵

⁵¹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 8-9. ISBN 80-210-0791-5.

⁵² MALÝ, Karel. *K českému trestnímu právu 15. – 16. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962, s. 39-41.

⁵³ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 33. ISBN 80-86182-91-6.

⁵⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 10. ISBN 80-210-0791-5.

⁵⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 12-13. ISBN 80-210-0791-5.

Církevní představy o mravnosti, rodinném a manželském životě se zobrazily i v trestněprávní úpravě deliktů této oblasti. Zejména duchovní vrchnost postihovala porušení těchto zásad. Trestalo se neposvěcené soužití muže a ženy (konkubinát), bigamie, cizoložství, kuplířství, nemanželské mateřství, aj. „Zásadně je trestný každý mimomanželský pohlavní styk vůbec, zvláště ovšem se Židy, mezi příbuznými, s nedospělou dívkou, s jeptiškou, styk se zvířetem aj. [...] Násilné smilstvo se za křesťanství stalo jedním z hrdelních zločinů (*violentia, stuprum violentum*) – ovšem za předpokladu, že postižená prokázala násilí, třeba jen formálně, křikem apod.“⁵⁶ Křesťanská církev považovala tyto činy rovněž za projev hříšné vůle. Tyto zločiny nebyly pouze zločiny světskými, ale zároveň i hříchy. Jejich pachatele tedy čekal krom lidského trestu i trest boží.⁵⁷

Samostatnou oblastí byly majetkové delikty. Krádež byla považovaná za významný zločin a jako taková byla trestána zpravidla smrtí. Ještě závažnějším prohřeškem byla krádež věcí kostelních. Později se rozlišuje menší krádež, za níž byl pachatel trestán mrskáním.⁵⁸

Specifickou otázkou stavovského trestního práva jsou tresty. Ačkoliv je stavovské trestní právo pokrokovější než právo, které mu předcházelo, jsou tresty zpravidla velmi kruté a surové. Mnohdy v sobě skrývají symboliku – i Pavel Kristián z Koldína uvádí vytržení jazyka jako trest za rouhání. Trest smrti není výjimkou, přitom jeho provedení stětím nebo oběšením je považováno za mírné. Trest smrti, stejně jako trest vypovězení ze země, byl spojen s propadnutím majetku pachatele. Mrzačící tresty byly vykonávány na nose, očích, jazyku, prstech a rukou. Lehčím trestem bylo pranýřování spojované s vypalováním značek na kůži pranýřovaného nebo stříháním vlasů. U lehčích trestů bylo běžné, že se různily dle místních zvyklostí.⁵⁹

Zvláště v oblasti městského trestního práva ve stavovské době se začínáme setkávat s vězením. Nemá však zpravidla funkci trestu. Sloužilo k zajištění podezřelého, obviněného a odsouzeného až do chvíle výkonu trestu.⁶⁰ Krátkodobé

⁵⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 12. ISBN 80-210-0791-5.

⁵⁷ SOLNAŘ, Vladimír. *Z dějin českého zemského práva trestního. (Trestný čin a trest)*. Praha: Jan Kapras, 1921, s. 122.

⁵⁸ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 13. ISBN 80-210-0791-5.

⁵⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 13-14. ISBN 80-210-0791-5.

⁶⁰ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 14. ISBN 80-210-0791-5.

tresty vězení byly rovněž spojované s pokutami – často se jednalo o tresty náhradní, pokud pachatel nemohl zaplatit pokutu.⁶¹

II. III. Trestní právo procesní doby stavovské

Při zkoumání trestního práva procesního doby stavovské docházíme k tomu, že i zde zaznamenalo trestní právo značný posun ve svém vývoji. „V organizaci soudů lze pozorovat přechod od soudů všeobecně příslušných k soudům stavovsky rozlišeným. Začíná se uplatňovat zásada, že každý má být souzen na soudě dle svého společenského *stavu*.“⁶²

V době předhusitské charakterizovala soudní proces jeho veřejnost, což mělo svůj původ v tom, že soudní líčení probíhalo původně za účasti vši šlechty, která tak měla možnost na výkon soudnictví dohlížet. Typická byla rovněž ústnost, která tradičně charakterizovala proces založený na právu obyčejovém. Dále se uplatňovaly zásada projednací, soukromá iniciativa stran a mnohé předfeudální přežitky, mezi nimiž bylo nejvýraznější důkazní řízení ordálové, které převládalo v trestním procesním právu až do 14. století. Ordály představovaly iracionální důkazy, jichž strany využívaly k prokázání svého tvrzení před soudem pomocí přírodních sil – také proto se hovořilo o „božích soudech“. Odvolávání se na „boží moc“ souviselo s nízkou autoritou státní moci, která neposkytovala záštitu soudnictví, a soudy tudíž předávaly odpovědnost za rozhodnutí v dané věci „vyšší moci“. „Boží“ rozhodnutí rovněž nebylo možné veřejností kritizovat – jednalo by se o delikt kacířství. Úkolem soudu v takovém procesu bylo pak pouze dohlížení nad dodržením všech pravidel při ordálovém řízení a konstatování jeho výsledku. Ačkoliv se ordály vydávaly za projev vůle boží, církev se k nim stavěla odmítavě. Jejich původ byl pohanský.⁶³

Důležitou roli hrála při soudním řízení i otázka právní způsobilosti. Mezi její základní podmínky se řadila osobní svoboda, přičetnost, věk a zachovalost cti. Trestní odpovědnost nepřičetných osob byla omezená.⁶⁴

⁶¹ SOLNAŘ, Vladimír. *Z dějin českého zemského práva trestního. (Trestný čin a trest)*. Praha: Jan Kapras, 1921, s. 20.

⁶² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 15. ISBN 80-210-0791-5.

⁶³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 17-19. ISBN 80-210-0791-5.

⁶⁴ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 26. ISBN 80-86182-91-6.

Řízení na zemském soudě navázalo na starší právní obyčeje a mělo tři části – přípravné řízení, líčení pře a exekuci. Přípravné řízení začínalo pũhonom, pro jehož doručování se uplatňovala přísná pravidla. Přesný rámec mělo i líčení pře. Přípustnými důkazy před zemským soudem byly zemské desky, listiny, svědectví, ohledání na místě činu, přísaha. Před zemským soudem nebylo možné uplatnit torturu k vymáhání přiznání obžalovaného. Po vyslovení nálezu a jeho zápisu do zemských desek následovalo stádium exekuce. V trestním řízení se čekalo na tzv. iniciativu – vyjádření vítěze pře o tom, zda trvá na potrestání soupeře nebo zda mu trest promine.⁶⁵

Řízení před městským soudem se od řízení před zemským soudem značně lišilo. Zatímco proces před zemským soudem vycházel ze starších právních obyčejů, proces před městským soudem byl ovlivněn právem římským a kanonickým. Vyznačoval se svojí jednoduchostí. Lišil se i tím, jaké připouštěl důkazní prostředky. Nepřipouštěl ordály, „dovoloval odvolání v podobě žádosti o naučení k vrchnímu právu či od roku 1548 odvolání k soudu apelačnímu.“⁶⁶

Významným rozdílem mezi řízením před soudem městským a zemským je rovněž přípustnost tortury. Ta se v průběhu 16. století stala významným prostředkem získání doznání obžalovaného v trestním řízení u soudu městského. Torturu ukládal soud a doznání byla zapisována do smolných knih. Přiznání obžalovaného se stalo v řízení důkazem vysoké priority a hrálo rozhodující úlohu. Pavel Kristián z Koldína ve svých *Právech městských Království českého* poukazuje na to, že takto získaná doznání mohou být vynucená a ne zcela pravdivá.⁶⁷ Provádění tortury byli přítomní delegovaní konšelé, rychtář, písař a kat se svými pacholky. Pokud žalovaný mučení vydržel bez doznání, byl obvykle osvobozen.⁶⁸

Dlouho se v městském právu trestní řízení nijak neodlišovalo od jiných soudních procesů. Změna nastala ve chvíli, kdy se začala uplatňovat zásada veřejné žaloby. Tehdy již pachatel nemusel být stíhán pouze na základě žaloby osoby či osob poškozených, ale byl stíhán z úřední povinnosti složkami státního aparátu, a to i v případě, že existovaly soukromé osoby poškozené. Nicméně

⁶⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 19-22. ISBN 80-210-0791-5.

⁶⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 22. ISBN 80-210-0791-5.

⁶⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 22. ISBN 80-210-0791-5.

⁶⁸ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 45. ISBN 80-86182-91-6.

ani v tomto případě se nemění úloha trestu. Trest je stále pomstou s tím rozdílem, že se jedná o pomstu veřejnou, tedy v zájmu společnosti.⁶⁹

Hovoříme tedy o dvojitým způsobu trestního řízení – o řízení akuzačním (civilním) a inkvizičním. O civilním řízení na městském soudě poskytuje velké množství informací zákoník Pavla Kristiána z Koldína. Sleduje jeho průběh i pravidla. V civilním řízení byly projednávány záležitosti soukromých osob – tedy především žaloby (jednalo se zejména o majetkové pře, nicméně trestněprávní spory se rovněž vyskytovaly), přičemž sporné strany si byly v řízení formálně rovné. Hovoříme tedy o soukromoprávním procesu. K vytyčení základních rozdílů mezi řízením civilním a inkvizičním vyzdvihneme zejména to, že civilní řízení nebylo zahajováno z úřední moci, a rovněž také to, že sporné strany mohly své tvrzení dokazovat pouze pomocí racionálních důkazních prostředků. Jednalo se zejména o svědeckou výpověď a listinné důkazy. Přísaha jako iracionální důkaz mohla být užita pouze jako dodatečný důkaz v případě částečné důkazní nouze.⁷⁰

Druhým způsobem trestního řízení bylo řízení inkviziční, které vzniklo na přelomu 12. a 13. století v církevním prostředí. Ačkoliv se jednalo zprvu o proces disciplinární, na počátku 30. let 13. století se inkviziční proces uplatňoval v řízení proti osobám podezřelým z kacířství a hereze, později i v řízení v jiných trestněprávních věcech. Inkviziční proces je typickým veřejnoprávním procesem – je zahájen z úřední povinnosti, obžalovaná osoba navíc vystupuje v nerovnoprávním postavení k žalobci. Žalobce je zpravidla sám soudce.⁷¹

Inkviziční proces nepřipouštěl užívání iracionálních důkazních prostředků, zejména ordálů, soudních soubojů a rovněž očistných přísah. Často však bývá s inkvizičním procesem spojována tortura, která byla jako důkazní prostředek připuštěna poprvé v roce 1252 konstitucí papeže Inocence IV. Součástí trestního řízení před světskými soudy se stává ve 13. století, především pak v jeho

⁶⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 23. ISBN 80-210-0791-5.

⁷⁰ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 75-77. ISBN 80-86046-06-0.

⁷¹ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 83-87. ISBN 80-86046-06-0.

2. polovině. Tortuře mohly být podrobeny pouze osoby dopadené při hrdelním deliktu, osoby důvodně podezřelé z takového zločinu (důvodným podezřením je myšleno například udání, které jiná osoba uvedla jako součást doznání při tortuře, přičemž osoba důvodně podezřelá neprokázala při odvodu svoji nevinu nebo se nedostavila na základě obeslání před soud), osoby označené za psance a dále i osoby o jejichž podrobení tortuře rozhodl v rozsudku městský soud v akuzačním procesu.⁷²

Nicméně i průběh tortury měl svá pravidla. Její první částí byl výslech bez použití tortury. Probíhal v mučírně a byl mu přítomen městský rychtář, alespoň dva konšelé, krevní písař, kat a jeho pacholci. Následoval výslech za užití tortury, který bylo možné opakovat maximálně třikrát po sobě. Samotný výslech měl své náležitosti – například bylo zakázáno dotazovat se jmenovitě na jiné osoby, pokud se nejednalo o psance. Zřejmě potvrzením, že mučený promluvil skutečně pravdivě, bylo jeho potvrzení výpovědi po sejmutí z mučidel. Toto potvrzení bylo povinnou náležitostí.⁷³

Co se týče věcí, které byly v inkvizičních procesech projednávány, tvořily většinu projednávaných věcí delikty majetkové. „V městských inkvizičních (trestních) procesech byly projednávány závažné případy trestněprávní. Největší část zde projednávaných deliktů tvořily jednoznačně delikty proti majetku početně následované s velkým odstupem většinou delikty proti životu a zdraví a teprve poté dalšími skupinami deliktů.“⁷⁴

Je třeba rovněž zmínit, že civilní a inkviziční procesy se z pohledu dnešního badatele lišily i tím, v jakých pramenech o nich nacházíme informace. Zatímco pro poznání případů, které byly projednávány v civilním procesu, jsou

⁷² KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 84-88. ISBN 80-86046-06-0.

⁷³ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 87-89. ISBN 80-86046-06-0.

⁷⁴ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 90. ISBN 80-86046-06-0.

pro nás cenným pramenem knihy nálezů, nejvíce informací o inkvizičních procesech nalezneme ve smolných knihách.⁷⁵

II. IV. Pavel Kristián z Koldína

Pavel Kristián z Koldína, jedna z nejvýznamnějších postav české právní historie, se narodil roku 1530 jako syn klatovského měšťana Matěje Křesťana a jeho manželky Marty. Existují spory o tom, zda byl synem prvorozeným nebo druhorozeným. Vzhledem k tomu, že ale dle tehdejší zvyklosti zůstával prvorozený syn v rodném domě a přejímal otcovu živnost a jeho mladší bratři odcházeli z domova a věnovali se kupříkladu studiu, lze dovodit, že Pavel Kristián byl právě tím druhorozeným synem. 14. a 16. července 1550, tedy zhruba jako dvacetiletý student, složil Pavel Kristián bakalářské zkoušky na pražské univerzitě a stal se mistrem svobodných umění. O dva roky později získal na univerzitě magisterský titul.⁷⁶

Ještě před tím, než se stal členem profesorského sboru pražské univerzity, působil Pavel Kristián na městských školách. Mezi roky 1552 a 1556 byl rektorem na novoměstské škole u sv. Jindřicha. Při svém působení ve vedení městských latinských škol zůstal v kontaktu s univerzitou. „Zůstával tak jako předtím jejím členem, spadal pod její jurisdikci a ovšem musel se také řídit jejími pravidly života – tj. především musel dodržovat celibát. Vedle těchto formálních vazeb, utužovaných ovšem tím, že rektor pravidelně zval pokročilé žáky městských škol k obřadné beání do Karolína, kdy rektor vždy také konzultoval, přezkušoval a instruoval školní správce, existoval něco jako „klub“ absolventů, sdružujících se pod záminkou pěstování novolatinské poezie.“⁷⁷ Jako autor novolatinské náboženské poezie k této skupině Pavel Kristián pravděpodobně patřil. Jeho literární aktivita svědčila mimo jiné o mimořádné znalosti latinského jazyka a obratnosti v jeho užívání. Kristiánova účast v tomto

⁷⁵ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 96. ISBN 80-86046-06-0.

⁷⁶ PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 28-29. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁷⁷ PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 31. ISBN 978-80-246-2113-5.

společensví však nebyla významná pouze z pohledu pěstování literární činnosti. Jednalo se, dá se říci, o prestižní spolek, který svým členům přinášel i řadu dalších výhod. Jeho členové se vzájemně podporovali, byli si navzájem zdrojem cenných informací a v neposlední řadě se prostřednictvím svého společenství mohli přiblížit představitelům tehdejší pražské městské politiky i panovníkovi. Členem společnosti byl mimo jiné i zemský místosudí Jan Hodějovský z Hodějova, mecenáš a organizátor humanistického života.⁷⁸

2. dubna 1557 zemřela významná osobnost univerzity – M. Jan Zahrádka Pražský, matematik a dlouholetý rektor. Novou silou v profesorském sboru se stal právě Pavel Kristián. Rok 1557 se stal pro Pavla Kristiána zlomový i z jiného důvodu. 8. dubna 1557 mu byl králem Ferdinandem I. udělen přídomek „z Koldína“. Údajným přímlyvcem za to, aby Pavel Kristián získal tento přídomek a erb, byl již výše zmíněný Jan Hodějovský z Hodějova. Díky těmto vyznamenáním se stal neurozený Pavel Kristián z Koldína členem nejvyšší vrstvy měšťanstva.⁷⁹

Na univerzitě působil v několika funkcích – spravoval fakultní finance, zkoušel bakaláře, organizoval univerzitní výuku. To vše do chvíle, kdy učinil přísahu jako písař v kanceláři Nového Města pražského. Získal tak velmi v té době respektovanou a zároveň lukrativní funkci. Stalo se tak 17. února 1563. V úřadě setrval až do roku 1583, kdy se úřadu vzdal. Poté se stal staroměstským konšelem. Zemřel 11. ledna 1589.⁸⁰

⁷⁸ PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 31-32. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁷⁹ PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 33. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁸⁰ PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 33-36. ISBN 978-80-246-2113-5.

III. Úprava trestního práva hmotného v Právech městských Království českého

Práva městská Království českého jsou přehledně členěna na kapitoly a jsou dále rozděleny do oddílů označených písmeny A až T. Ty se dále dělí na články označené římskými číslicemi.⁸¹ Ačkoliv je většina ustanovení Práv městských Království českého věnována majetkoprávní problematice, úpravě rodinného a manželského práva a rovněž práva procesního, celkem dvanáct kapitol z čtyřiceti osmi se zabývá úpravou trestního práva, a to v člancích M. I. až T. XIII. V úvodní kapitole XLVII., která počíná právě článkem M. I., nalezneme ustanovení, která nám pomohou uchopit povahu trestněprávních ustanovení v zákoníku Pavla Kristiána z Koldína.⁸²

V již zmíněném článku M. I. Koldínovy kodifikace se píše: „Pokuta jest přísná pomsta, již k ztrestání přicházejí všelijací výstupkové lidští.“⁸³ Toto ustanovení jasně vypovídá o tom, že v Právech městských Království českého přežívá feudální představa trestu jako odplaty, symbolické msty. V následujících člancích jsou poté uvedeny jednotlivé druhy trestů. Zatímco M. II. obecně vyjmenovává trest smrti, zabavení majetku, uložení služebnosti, potupu, hanbu, vypovězení z města či vlasti a dočasné nebo doživotní vězení, následující článek M. III. již přichází s rozdělením sankcí. *Poena ordinariae* jsou tresty tzv. řádné, vyměřené, nařízené. Ty nemohou být soudci měněny. *Poena extraordinariae* jsou ukládány dle soudcova uvážení, například v situacích, kdy zákon pro určité delikty tresty nestanovuje.⁸⁴

⁸¹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 6. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

⁸² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 624-626. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁸³ Čl. M. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 268. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁸⁴ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 626-627. ISBN 978-80-246-2117-3.

Práva městská Království českého jsou rovněž dokladem toho, že i do trestního práva 16. století se recipovala ustanovení práva římského. S důkazem této skutečnosti se setkáváme již v samotném úvodu úpravy trestního práva v rámci Koldínovy kodifikace v článku M. II., kde jsou uvedeny tresty, jak již bylo uvedeno výše. Tato úprava připomíná úpravu justiniánských Institucí. Římskoprávní původ má i již zmíněná Koldínova definice trestu, resp. pokuty.⁸⁵

Od obecného pojímání trestných činů se ale přesuneme nyní k trestnímu právu hmotnému v kodifikaci Pavla Kristiána z Koldína.

III. I. Delikty proti právu a řádu

Pravděpodobně nejvyšší prioritu přikládá tvůrce Práv městských Království českého deliktům proti právu a řádu, *crimina publica*, resp. jejich trestání. Lze tak usoudit z jejich postavení v zákoníku. Ustanovení, která se zabývají úpravou trestního práva hmotného se v zákoníku nachází od článku M. XXVI. a prvními zmiňovanými delikty jsou právě delikty proti právu a řádu. Odpovídá to dobovému pojetí trestního práva. Feudální stát a panovník byly hodnotami, kterým byla poskytována nejvyšší právní ochrana. To znamená, že za jejich ohrožení či narušení byly udělovány nejpřísnější tresty.⁸⁶

Koldín jako první zmiňuje delikt urážky majestátu. „To jest, když by někdo usiloval o bezhrdlí své vrchnosti aneb lstně přemýšlel o skázu své vlasti, o skázu obecného dobrého, jakýmž pak koli způsobem, skutkem aneb radou to by před sebe bral, aneb že by nepřátelům tejně rady pronášel, s nimi se puntoval, své vlasti obyvatele aneb spoluměšťanky prozrazoval, nepřátely fedroval.“⁸⁷ Koldínova úprava urážky majestátu připomíná vymezení velezrady v Digestech, přičemž sám Koldín v textu uvádí, že skupina těchto deliktů byla v minulosti označována jako *perduellio*.⁸⁸ Za urážku majestátu bylo považováno

⁸⁵ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 136-137. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁸⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 8-9. ISBN 80-210-0791-5.

⁸⁷ Článek M. XXVII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 274. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁸⁸ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní*

usilování o zavraždění své vrchnosti, úmysl způsobit zkázu vlasti či obecného dobrého, spolupráce s nepřáteli, zrada spoluměšťanů, podpora nepřátel. Zrádce, nebo také zemský zhoubce či opovědník, který se dopustí takového deliktu, je potrestán ztrátou cti, ztrátou hrdla a propadnutím majetku. Zajímavé je, že Koldín v zákoníku neuvádí přímo panovníka. Pod „majestátem“ se skrývá spíše ochrana města a jeho obyvatel.⁸⁹

Za povšimnutí rovněž stojí zdůraznění ochrany „obecného dobrého“, což byl jeden z klíčových pojmů politiky té doby. Dobrý pořádek znamenal pro stavy zajištění bezpečných hranic a respekt k privilegiím. Pro měšťany představoval rovněž jasnou a jednotnou právní kodifikaci. Proto byla rovněž přijata unifikující kodifikace městského práva Pavla Kristiána z Koldína.⁹⁰

Dalším deliktem proti právu a řádu je urážka božského majestátu, který v praxi znamenal i pouhé zlořečení, rouhání nebo nadávky. Trestem za tento delikt bylo symbolické vytržení jazyka.⁹¹

Mezi delikty ohrožující právní řád patřily dle Koldína i delikty sexuální – tedy cizoložství, smilstvo, znásilnění, pohlavní zneužití mladistvé osoby, bigamie, nepravdivé obvinění ze sexuálního deliktu, krvesmilstvo a kuplířství. Zařazení těchto deliktů do oblasti deliktů ohrožující právo a řád není až tak překvapivé. Na řád ve společnosti v tehdejší době dohlížela mimo jiné i církev. Porušování křesťanské morálky a Desatera tedy bylo jednoznačně chápáno jako delikt proti řádu.⁹² V oblasti sexuálních trestných činů se úprava deliktů v Právech městských Království českého odlišuje od klasického pojetí v římském právu. Příkladem je cizoložství (*adulterium*) nebo mimomanželský styk

právnícké konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 146. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁸⁹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 651. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁹⁰ PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnícké konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 20-21. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁹¹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 627. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁹² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 651. ISBN 978-80-246-2117-3.

(*stuprum*). Dle římského práva mohla být pachatelem cizoložství pouze žena, Koldín připouští to, že se cizoložství může dopustit muž – manžel. Šíře než v římském právu chápe Koldínova kodifikace i mimomanželský styk označovaný v textu kodifikace v článku M. XXX. jako „*sprznění*“ – je jím jakýkoliv mimomanželský styk s pannou či vdovou – není zmiňována vdaná žena, neboť v jejím případě by se již jednalo o delikt cizoložství. Římské právo chápe jako *stuprum* pouze případy, kdy byla žena vyššího společenského postavení.⁹³

V druhém odstavci článku M. XXX. je pak vymezeno násilné smilstvo. Zatímco *stuprum* upravené v prvním odstavci se mohlo dít i dobrovolně (a i za té okolnosti bylo deliktem), násilné smilstvo, *raptus*, je jasně definováno jako násilí mající za následek ztrátu panenství panny a ztrátu poctivosti ženy – vdovy. Trestem za takový delikt pak bylo buď stětí, nebo vpletení do kola. „Pakli násilně, tj., když by panny aneb vdovy mocí snižovány a o své poctivosti strojeny byly aneb že by na ně mocí saženo bylo, a ony byly by zavozovány, a slove *raptus*, to jest násilné zajetí. *Seu stuprum violentum*, násilí aneb podav jest, když by na ženu aneb pannu od někoho mocí a bezprávně bylo saženo, takže by násilným skutkem panna k porušení a žena poctivá o poctivost svou přijíti musila.“⁹⁴

České městské právo je v oblasti sexuálních deliktů velmi rozvinuto. Vzhledem k tomu, že u příslušníků vyšších společenských tříd byly tyto delikty stíhány minimálně, existuje i názory, že dozor nad dodržováním práva v této oblasti sloužilo vrchnosti jako nástroj k zastrášení poddaných a dokazování své moci.⁹⁵

Rozdíly mezi českým městským právem a římským právem nacházíme i u dalších sexuálních trestných činů. Shoda s římským právem je však patrná u zakotvení práva zabít cizoložnou manželku nebo dceru přistiženou při činu (*ius occidendi*).⁹⁶ V tomto případě se jedná o přežívající institut svémoci.

⁹³ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 149. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁹⁴ Čl. M. XXX. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 275. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁹⁵ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 12. ISBN 80-210-0791-5.

⁹⁶ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní*

„V případě deliktu cizoložství se ještě udržovalo právo svémoci, které opravňovalo manžela či otce, aby bez soudu, v případě, že přistihne cizoložníka a cizoložnici *in flagranti* („při cizoložném skutku“), je na místě zabil a teprve pak přivolal přísežné, aby jim svůj čin ohlásil a nepodléhal žádnému trestnímu postihu. Odraz tohoto pojetí deliktu i trestu je možno nalézt i v tom, že provinilá manželka byla vydána k potrestání svému manželovi, často ale s tím, že nemá být usmrcena.“⁹⁷ Toto ustanovení mělo své prameny ve starém obyčejovém právu a objevovalo se i v právu zemském. Manžel cizoložnice byl dle obyčeje dokonce povinen svoji manželku zabít, neboť pohanila jeho rodinu. Pokud tak ale sám nechtěl učinit, mohl to nařídít svému sluhovi.⁹⁸

Svémoc je však v jiných případech spíše institut nežádoucí. Práva městská Království českého hovoří v této souvislosti s uplatňováním „moci“. „Jako *moc*, totiž postavení se násilím proti právu a řádu, mohla být popřípadě označena celá řada skutkových podstat, které jinak měly charakter poškození feudálního majetku, ohrožení života a zdraví apod. Ideově souvisí konstruování tohoto trestného činu s potřebou omezit svépomocné akce, jimiž si kdo dopomáhal k svému právu, ať již domnělému či skutečnému.“⁹⁹ Práva městská Království českého proto definují v posledních člancích oddílu, který se zabývá delikty proti právu a řádu, řadu deliktů, které jsou jako projevy svémoci trestány. Ačkoliv byla svémoc dlouho zcela běžná, jako delikt byla chápána již ve 14. století. Mezi skutkové podstaty, které naplňují znaky deliktu patří dle Práv městských Království českého násilné zabírání cizího majetku bez soudního rozhodnutí, násilné svémocné zajetí nepřítelů a jeho případné omezení osobní svobody – zajetí, zhářství, zajímání poddaných, porušování rybníků, číhání na nepřítelů s úmyslem ho zabít nebo zajmout – trestný byl tedy už samotný úmysl. Důležité je také zdůraznit, že Práva městská Království českého vylučují vzájemné nepřátelství či zášť jako okolnost vylučující protiprávnost deliktu.¹⁰⁰ O tom,

právnícké konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 149. ISBN 978-80-246-2113-5.

⁹⁷ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 652. ISBN 978-80-246-2117-3.

⁹⁸ RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském.* Bratislava: Právnícká fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 31.

⁹⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 10. ISBN 80-210-0791-5.

¹⁰⁰ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel;

že svémoc je trestná hovoří přímo i článek N. VII. Práv městských Království českého zakazující svémocné vymáhání dluhu na dlužníkovi: „Práva v ošklivosti mají všeckny násilníky a ty, kteříž mimo řád a právo moc a svou vůli nad jinými provozují. A protož žádný sám sobě práva mocí nedopomáhej, ani, věřitel, nad svým dlužníkem mocí neprovozuj. Než každý dlužníkem svým se ujistiti aneb jej ku právu dáti může. Pakli by kdo sám o své újmě a ne prostředkem práva dluhu aneb jaké jiné spravedlnosti rukou a mocí svou na jiném sobě dobýval a dlužníku svému mocí z rukou statek vydíral, a to naň provedeno bylo, ten a takový o svou spravedlnost přijde a pokutou vedlé spravedlivého uvážení a zasloužení svého ztrestán bude.“¹⁰¹

III. II. Delikty násilí proti soukromým zájmům příslušníků městské komunity

Další samostatnou oblast deliktů, které jsou upraveny v Právech městských Království českého, tvoří delikty násilí směřovaného proti soukromým zájmům příslušníků městské komunity. Delikty této oblasti jsou rozděleny v kodifikaci do několika podskupin. První skupina „O kvaltu, výboji a outoku“ upravuje především násilné vtržení do cizího objektu a napadení jeho majitele či služebníků. Za takový delikt hrozil pachateli trest smrti, přičemž trestný byl již samotný vpád do obydlí. Předpokladem trestnosti byl však zlý úmysl. Za pachatele trestného činu výboje tudíž dle článku N. XIV. Práv městských Království českého nebyl považován rodič nebo poručník, který do cizího objektu vstoupil kvůli tomu, aby odtud vyvedl dítě, které uteklo.¹⁰²

Další skupinu deliktů tvořily delikty výtržnosti a delikty usmrcení. Výtržnostmi, jejichž trestání bylo ponecháno soudcům na jejich vlastní uvážení, byly chápány zejména delikty mající za následek způsobení škody, ozbrojené napadení protivníka a jeho zranění či stěsení z koně, přepadení posla, zásady

SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 654-655. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁰¹ Čl. N. VII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 280. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁰² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 657. ISBN 978-80-246-2117-3.

do majetkových práv druhého bez právního nároku. „Kdož by koli výtržnosti se dopustil, na toho každého buď rozsudek učiněn podlé spravedlivého soudcův uznání a velikosti skutku vejtržného.“¹⁰³

Poměrně zajímavé je zařazení vraždy a mordu mezi výtržnosti. Práva městská Království českého upravují delikt vraždy a mordu v člancích N. XXVII. až N. LIX. Zabývají se jím podrobně a důkladně, úprava těchto deliktů je obsáhlá a místy nepřehledná. Mimořádná pozornost věnovaná této oblasti může svědčit i o tom, že byly tyto delikty v prostředí českých měst časté. Hned v úvodu uvádí kodifikace rozdíl mezi pojetím vraždy a mordu. Zatímco vraždou je chápáno usmrcení při hádce, ve sváru či z hněvu, mordem Práva městská království českého označují usmrcení za účelem obohacení pachatele a úkladné zavraždění, které oběť neočekává a nemůže se tedy bránit, například ve spánku, při lázni, při útoku ze zálohy, apod., popřípadě usmrcení hosta hostitelem, či naopak. Při posuzování trestnosti je důležitý úmysl – tedy to, že pachatel svoji oběť chtěl zabít. Jako trestný je v takovém případě posuzován i pokus spáchat mord. Kodifikace řeší rovněž odpovědnost spolupachatelství a návodu k trestnému činu. Navádění či příkazování ke spáchání vraždy se trestá jako mord. Za pachatele deliktu byl považován i ten, kdo si najal vraha, který vraždu posléze vykonal, a to i tehdy, když si ho najímatel najal například jen na zbití oběti, ale najatý vrah oběť nakonec zabil. Tresty, které byly udělovány za delikt mordu, byly krutější než tresty za delikt vraždy, přesto byly ale oba delikty trestány trestem smrti. Pachatel mordu byl nejdříve vláčen za koněm po ulicích a poté byl lámán a vpleten do kola. Úmyslné zabití bylo proti tomu trestáno sětím, což bylo v tehdejším právním řádu chápáno jako lehčí trest smrti. Za vraždu z nedbalosti byl pachatel potrestán pouze peněžitou pokutou, muselo se však jednat o nedbalost nevědomou. Pokud pachatel věděl o riziku, tedy dopustil se vědomé nedbalosti, byl jeho delikt klasifikován jako vražda.¹⁰⁴ Práva městská Království českého krom výše zmíněných skutkových podstat definují ve svém článku N. XXXVI. ještě další, které spadají pod delikt mordu. Jedná se zejména o delikt

¹⁰³ Článek N. XXV. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 284. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁰⁴ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 659-660. ISBN 978-80-246-2117-3.

travičství, čarodějnictví, prodej jedů, provádění potratů, otrávení studen, trávení dobytka.¹⁰⁵

Úprava vraždy a mordu se příliš neshoduje s pojetím těchto deliktů v římském právu. Pojítkem je pouze užívání latinské terminologie. Vražda byla označena jako *homicidium* a vražda příbuzné blízké osoby jako *parricidium*. Příkladem vlivu římského práva na trestání mordu a vraždy je patrné pouze u úpravy otcovraždy či vraždy pokrevních příbuzných, kdy Koldín zmiňuje starořímský způsob výkonu trestu smrti pro otcovrahy, tzv. *poena cullei*. Ti, kteří se dopustili zabití pokrevních příbuzných, byli zašiti do pytle se zvířaty a vhozeni do vody. Výběr zvířat přitom sloužil k zosvětlení trestu.¹⁰⁶ „Kteréhožto pokuta taková od starodávna u Římanův byla, že takový vražedník do pytle se psem, s kohoutem, s hadem a s vopící zašit a do moře aneb do jiné vody uvržen býval. My, šetříce obyčeje a pořádku Království českého, při vraždách a mordích takto se podlé práva chovati budeme.“¹⁰⁷

Mezi výtržnosti jsou ale zařazeny v Právech městských království českého i další delikty, například delikt čarodějnictví. V textu kodifikace nebylo nijak rozebíráno čarodějnictví z pohledu církve, tedy jako spojení s ďáblem, což svědčí pravděpodobně o jisté náboženské toleranci v liberálním prostředí českých měst. Čarodějnictví bylo trestáno zejména jako jednání, které mohlo ohrozit život oběti.¹⁰⁸ Ačkoliv se v českých zemích od 80. let 16. století zvyšoval počet případů a obětí čarodějnictví, jednalo se spíše o případy mezi německým obyvatelstvem. V českém prostředí jsou čarodějnické procesy spíše sporadické, čemuž dopomohla právě i úprava v Právech městských Království českého. Čarodějnictví bylo postizitelným deliktem až ve chvíli, kdy jím byla způsobena škoda. V praxi tedy v době přijetí kodifikace byly trestáni zločinci, vrazi, zloději, u nichž sloužilo

¹⁰⁵ Článek N. XXXVI. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 287. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁰⁶ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 149. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹⁰⁷ Čl. N. XXVII. odst. IV. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 285. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁰⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 662. ISBN 978-80-246-2117-3.

čarodějnictví spíše jako vysvětlující motiv. Masové čarodějnické procesy v českých zemích datujeme až do 17. století.¹⁰⁹

S čarodějnictvím bylo rovněž spojováno zneuctění hrobů, těl mrtvých a oběšenců na šibenicích. Mělo se za to, že tohoto jednání se dopouštěly osoby věnující se čarodějnictví, neboť z částí mrtvých těl se vyráběly kouzelné lektvary a jiné prostředky.¹¹⁰ Text Práv městských Království českého tak rozlišuje mezi dvěma skutkovými podstatami – samotným čarodějnictvím, *magia sive sortilegium*, „to jest čarodějnictví a všelijaká jiná škodná kouzla, kterážto pokutou meče aneb upálením na pohlaví mužském a na pohlaví ženském zahrabáním aneb též upálením ztrestána býti mají,¹¹¹ a narušováním a vloupáváním se do hrobů, *violatio sepulchrorum*, které se trestalo peněžitou pokutou. Pokud však při něm byly narušeny ostatky, těla vytažována, apod., náležel pachateli za takový delikt trest smrti ztrátou hrdla.¹¹²

O tom, že skupina skutkových podstat spadajících do této oblasti byla skutečně obsáhlá, svědčí i fakt, že poslední skupinou postihovaných deliktů byly delikty majetkové, kterým byla věnována vysoká priorita. Byly zpracovány důkladně a podrobně, neboť pro ekonomiku měst bylo jejich postižení zvlášť důležité. Patří sem zejména delikt falše, podvodu. Podvod mohl být spáchán ústně, písemně nebo skutkem. Mezi ústně spáchané delikty patřilo falešné svědectví, které nebylo podvodem poškozujícím pouze bližní osoby, ale jednalo se i o hříchy proti Bohu, podávání falešných informací a klamání, zatajení závad na majetku při sjednávání zástavy dlužníkem, nedodržování kupní smlouvy při prodeji nemovitostí či prodej nemovitosti dvěma kupujícím, neschopnost kupujícího zaplatit závdavek při koupi nemovitosti, opomenutí předkupního práva, které náleželo příbuzným, v případě prodeje zděděného majetku. Tyto

¹⁰⁹ SPURNÝ, František. Čarodějnické procesy 16. a 17. století a jejich právní aspekty. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 136. ISBN 80-86046-06-0.

¹¹⁰ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 662. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹¹¹ Článek O. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 293. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹¹² Čl. O. III. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 294. ISBN 978-80-246-2117-3.

delikty byly trestány zpravidla peněžitými pokutami. Falšování listin, pečeti, kšaftu, zástavního listu a navádění jiných k takovým deliktům spadalo pod delikt falše spáchané písmem. Přísnějším trestem byl postižen pachatel, který se dopustil falšování a kažení mince. Jednalo se o delikt falše uskutečněné písmem a náležel za něj trest smrti upálením.¹¹³

Úprava deliktu falše (*crimen falsi*) byla výrazně ovlivněna římským právem. V kodifikace jsou definovány veškeré skutkové podstaty římského práva císařské doby.¹¹⁴

Mezi majetkovými delikty nacházíme v Právech městských Království českého i typický hospodářský delikt této doby, a to lichvu. Zatímco v dřívější době bylo lichvou myšleno braní jakýchkoliv úroků, od roku 1484, kdy byl sněmovním usnesením povolena maximální úroková sazba ve výši 10 %, se za lichvu považovalo braní úroků vyšších. Pachatel tohoto deliktu se stával psancem a zločincem zbaveným cti a právní způsobilosti. Kromě toho i ztrácel lichvou získaný kapitál a dlužníkův závazek vůči němu se stával neplatným. Nadsazování hodnoty půjčené věci se trestalo mírněji – ztrátou cti a propadnutím půjčených peněz, bylo však rovněž považováno za lichvu.¹¹⁵

Dalšími delikty v této skupině upravenými jsou delikty související s výkonem městského úřadu. Jednalo se jak o trestné činy úředníky spáchané, tak i o trestné činy související s výkonem úřednické funkce. Mezi delikty, které páchali úředníci, je definováno kupování úřadů, přijímání úplatků, odcizení obecních peněz a majetku svěřeného úřadem. Oběšením se trestal poslední zmíněný delikt. Předchozí zmíněné byly trestány zpravidla buď dle způsobené škody, prohlášením za špatného člověka (v případě kupování úřadů) nebo dle uvážení soudu. Na spravedlivém uvážení soudu záviselo i potrestání jednoho ze základních deliktů mířených proti městským úřadům, a to vzbouření lidu,

¹¹³ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 663. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹¹⁴ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 150. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹¹⁵ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 664. ISBN 978-80-246-2117-3.

seditio.¹¹⁶ Pro vzbouření lidu využívají Práva městská Království českého konstrukci typickou pro římské právo, liší se však v jedné věci. Zatímco Koldínova kodifikace chápe vzbouření lidu jako projev soukromého násilí, pro římské právo je projevem násilí veřejného. U Koldína je však veřejným násilím chápán o použití násilí mající za následek rušení obecného pořádku a použití svémoci.¹¹⁷

III. III. Žhářství

Delikt žhářství tvoří samostatnou skupinu, neboť se jednalo o trestný čin ve své době mimořádně nebezpečný. Ohrožoval majetek všech obyvatel města, jejich zdraví a životy a mohl vést k úplnému zničení celého města. Nepředstavoval tedy nebezpečí pouze pro jednotlivce. Práva městská Království českého rozlišují tři skutkové podstaty spadající pod žhářství – úmyslné žhářství, zapálení z nedbalosti a požár způsobený vyšší mocí. Trestná přitom byla i pouhá pohružka, úmysl a příprava požáru, za které byly ukládány stejné tresty jako za samotné žhářství.¹¹⁸ „V počtu žhářův aneb za žháře a paliče i ti počtení buďte, kteříž by úmyslem zlým pohružky, že se pálením mstítí chtějí, lidem činili. [...] Aneb při komž by nalezena byla znamení k ohňům kladení, jako kdyby někdo postižen byl, an uhlí klade a rozfukuje, koudelné aneb lněné knoty, hnáty s sirou a smolou napouštěné aneb prach ručníčný, v rozličných přípravách k tomu strojený, s sebou nosí. Ten a takový každý (by nešlechetného skutku nevykonal aneb skrže překážku jakouž pak koli vykonati nemohl, však že pohružky činil a ohněm se mstítí a že s jistými na oheň vztahujícími se znamenímipostižen jest,

¹¹⁶ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 665. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹¹⁷ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 146. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹¹⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 666. ISBN 978-80-246-2117-3.

a po příčinách tomu se rozumí, že jest se k tomu strojil, aby ohněm škodil) jednostejnou pokutou jakožto zjevný žháří a paličové ztrestán bude.“¹¹⁹

Kdo způsobí požár z neopatrnosti, nebedlivosti, nešetrnosti a způsobí tak škody sobě i svým sousedům, není považován za úmyslného žháře a není tak potrestán stejným trestem jako oni – upálením. Trest za takový delikt byl vězení či jiné spravedlivé potrestání. Zde kodifikace ponechává prostor pro uvážení soudů. Ačkoliv ustanovení kodifikace odvozují vinu za požár od toho, z jakého obydlí se požár šířil,¹²⁰ v případě, že byl oheň způsoben bleskem nebo jinou náhodou, nebyl vlastník obydlí za požár odpovědný, neboť se mělo za to, že se jedná o zásah boží moci. „Také příhody nešťastné a z dopuštění božího na lidi příšle žádnými pokutami právními se netrestčí.“¹²¹

III. IV. Krádež

Krádeži jako typickému deliktu v městském prostředí je v Právech městských Království českého věnována padesátá kapitola, články P. I. až P. XXI. Krádež je přitom definována hned v prvním z těchto článků jako zmocnění se věci movité proti vůli jejího vlastníka za účelem vlastního obohacení. Koldínova kodifikace dále rozlišuje krádež zjevnou, při níž je pachatel přistižen, a tajnou, která se musí pachateli dokazovat a je nutné přivolávat svědky.¹²² Delikt krádeže se trestal zpravidla smrtí, přičemž potrestání jsou všichni, kdo se krádeže účastní, a to včetně překupníků kradených věcí.¹²³ Práva městská Království českého však připouští zmírnění trestu v případě nízké hodnoty kradené věci. Trestem smrti, v případě krádeže se jednalo o oběšení, nebyli trestáni ani muži mladší 18 let

¹¹⁹ Čl. O. XVI. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 297. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²⁰ Čl. O. XVII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 298. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²¹ Čl. O. XVIII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 298. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 668. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 13. ISBN 80-210-0791-5.

a ženy mladší 15 let. Naopak přísněji trestána byla osoba, která se krádeže dopouštěla v noci. Zde byla dokonce připuštěna svémoc poškozeného.¹²⁴

I u deliktu krádeže nacházíme mnohá podobenství s římským právem. Už samotná definice krádeže, již výše zmiňovaná, naplňuje znaky krádeže dle římského práva. Koldínova kodifikace se od římskoprávního pojetí liší pouze ve dvou věcech – pachatel se mohl dopustit krádeže i na své věci a úmysl zloděje k vlastnímu obohacení mohl být nahrazen i pouhou vůlí krást. Římské právo znalo i dvě podoby krádeže, jak je uvádí Koldín, tedy krádež zjevnou a tajnou.¹²⁵

III. V. Delikty trestané dle uvážení soudců

Nikoliv zákonem, ale vlastním uvážením se řídili dle Práv městských Království českého soudci při rozhodování i potrestání deliktů uvedených v této kapitole. *Crimina extraordinaria* jsou „mnohé jiné viny a lidská provinění, kterážto nemohou všecna vyslovena býti a na kteráž žádných jistých pokut právy uloženo není;“¹²⁶ tyto delikty byly trestány dle závažnosti účinků, které vyvolaly, ale mimo jiné také na základě právních obyčejů Království českého.¹²⁷

Jedná se o trestné činy, které ohrožují čest napadeného, rušení nočního klidu, delikt pychu a další delikty mající spíše charakter přestupků. Zpravidla jsou méně společensky nebezpečné. Delikt pychu byl v zemském právu dlouho spojován s deliktem výtržnosti, přičemž rozlišení přinesla až právní úprava v roce 1549 převzatá i do poslední redakce z roku 1564, která se stala předlohou pro úpravu v Právech městských Království českého.¹²⁸ Koldínova kodifikace

¹²⁴ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 668. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²⁵ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 143. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹²⁶ Čl. P. XXIII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 305. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²⁷ Čl. P. XXIV. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 305. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml.,

považuje za pých působení škod v lesích, na lukách, vinných keřích, v řekách, potocích, strouhách, tůních a další delikty uvedené v článku Q. I. a následujících.¹²⁹

III. VI. Delikt působení zmatků při soudním jednání

Skutkové podstaty upravené v této kapitole zachycují zejména deliktní chování, kterého se pachatelé dopouští v souvislosti se soudním řízením a pořizováním a dodržováním, respektive nedodržováním smluv. Například v prvním článku kapitoly Q. VI. Práv městských Království českého nacházíme dobovou úpravu klasické právní zásady *ne bis in idem*: „Kdož by kterou při (soudě se o ni) prosoudil. A jsa rozsudkem o ní rozeznán, podruhý z ní by vinil a těm, s nimiž soud trpěl, aneb držitelům statkův jích pokoje nedal.“¹³⁰

Zmatek přitom kodifikace definuje jako zlehčování práva. „A zmatek nic jiného není než patrné práva zlehčování, to jest všetečnou nevážností usilovati o to, aby kvůli jeho nařízený pořád práva se jako zmátl.“¹³¹ Krom jednání zde v prvním odstavci zmíněném se působením zmatku myslí žaloba bez právního titulu, podání žaloby, ač nároky žalobce byly již uzavřenou platnou smlouvou uspokojeny, napadání smlouvy již právem schválené, podání žaloby ve věci rozsouzené, uplatňování nároků po uplynutí lhůty k jejich uplatnění. Trestem za úmyslné působení zmatku je 14 dní vězení, pokuta 10 kop českých grošů a náhrada soudních útrat.¹³²

Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 670. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹²⁹ Čl. Q. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 308. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³⁰ Čl. Q. VI. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 310. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³¹ Čl. Q. XI. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 311. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávnímu ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 671. ISBN 978-80-246-2117-3.

III. VII. Nářek cti

Čest měla ve stavovském právu mimořádný význam. Byla právní skutečností a její existence či naopak neexistence měla vážné právní důsledky. Proto její ztráta představovala skutečnou společenskou tragédii. Její ochrana v městském právu byla proto nezbytná.¹³³ Nářkem bylo přitom chápáno „škodlivé uražení a jako nějaké peské a jedovaté uštknutí, ublížení, vyprázdnění aneb zlehčení jména aneb cizí dobré pověsti.“¹³⁴ Pojetí urážky na cti se shoduje s římskoprávní úpravou. Jak římské právo, tak i Koldínova kodifikace navíc zakládají nezbytnou existenci úmyslu.¹³⁵

Nářek cti je verbální či písemný delikt, přičemž taxativní výčet urážek, kterými se ho případný pachatel mohl dopustit, byl podán v článku Q. XVII. Práv městských Království českého. Je důležité zdůraznit, že se jednalo o taxativní výčet – tedy jiné urážky v zákoně nezmíněné nebyly nářkem cti a spadaly do další skupiny deliktů, které se označovaly jako zhanění.¹³⁶

Při soudním řízení o nářku cti je velmi důležité vyřešení otázky důkazního břemene. To v souvislosti se zemským právem nese pachatel, tedy ten, kdo vyřkl urážlivý výrok. Tak se zbavil žaloby. Z úřední povinnosti bývalo zahájeno i řízení proti tomu, kdo urážlivě nařknul jiného ze spáchání trestného činu. Autor krivého obvinění se nacházel ve složité situaci – pokud své tvrzení neobhájil, byl nucen strpět trest, který byl stanoven za čin, jehož se obvinění týkalo. Tedy například pokud někoho krivě obvinil z loupeže, hrozil pachateli nářku cti trest smrti.¹³⁷ Obdobně se trestal i nářek cti, při němž pachatel útočil na něčí jméno a pověst.

¹³³ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 672. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³⁴ Čl. Q. XV. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 312. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³⁵ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 144. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹³⁶ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 672. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 13. ISBN 80-210-0791-5.

Pokud neprokázal své tvrzení, sám o čest přicházel a stál se infamním, zlopověstným.¹³⁸

III. VIII. Zhanění

Definice deliktu zhanění není tak jednoznačná, jako definice deliktu nářku cti. Zjednodušeně řečeno je za zhanění považováno to, co není přímo označeno za nářek cti. „Co za nářek počteno býti má, ze jména napřed vysloveno jest. Mimo a vejše nad ta slova jakými by koli řečmi aneb slovy jeden druhému ubližoval, jej haněl, dotýkal, potupně k němu aneb o něm mluvil, jméno a pověst jeho dobrou vyprazdňoval, jej aneb rodiče jeho z tohoto světa již sešlé tupil a zlehčoval. To všecko za hanění počteno býti má.“¹³⁹ To, že zde není uveden taxativní výčet, jako je tomu u nářku cti, napovídá tomu, že se nejedná o delikt takové závažnosti. Svědčí o tom i trest, který za spáchání zhanění náležel pachateli – peněžitá náhrada ve výši 10 kop českých grošů a týdenní vězení. Tříměsíční vězení hrozilo pachateli při nezaplacení pokuty.¹⁴⁰

III. IX. Zrádné cedule

Tento delikt má svůj původ v zemském právu, kde se jeho obsahem rozumělo pohanění stavů, pánů a úředníků zemských prostřednictvím vylepovaných a vyvěšovaných cedulí. Postihování autorství a šíření zrádných cedulí chránilo především před anonymní kritikou a letákovou agitací, která ohrožovala autoritu stavů, pánů a zemských úředníků.¹⁴¹ Tyto delikty byly

¹³⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 673. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹³⁹ Čl. R. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 317-318. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴⁰ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 676. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴¹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého*.

v zemském právu poměrně tvrdě postihovány. Hrozil za ně trest smrti, a to čtvrcením.¹⁴² Tento trest se zachoval i v městském právu. Zde se opět setkáváme s vlivem římského práva, kde za psaní či šíření hanopisů náležel trest smrti.¹⁴³

Dle Práv městských Království českého byl potrestán i ten, který zrádnou ceduli nestrhl, popřípadě ji i dalším osobám ukazoval, a to ročním vězením. Pokud se během onoho roku navíc dokázalo, že on sám byl autorem zrádné cedule nebo ji vylepoval, hrozilo mu opět čtvrcení.¹⁴⁴

III. X. Delikt poškození cizího majetku a delikt ublížení na zdraví

Delikty poškození cizího majetku a delikty ublížení na zdraví byly shrnuty v jedné kapitole Práv městských Království českého. Hned v úvodním článku této kapitoly, v článku R. XIII., bylo obecně nastíněno, jaké skutkové podstaty do této skupiny deliktů patřily. V druhém odstavci bylo řečeno, že sem spadala veškerá ublížení a škody provedené jakýmkoliv způsobem a v jakémkoliv rozsahu na statcích a věcech. Ustanovení rovněž odkazuje na *lex Aquilia*, zákon, který v roce 286 př. n. l. položil základ práva odpovědnosti za škodu.¹⁴⁵ Koldínova kodifikace tedy v této oblasti čerpá z římskoprávní úpravy. Odkaz římského práva připomíná i kazuistická formulace jednotlivých ustanovení. Zmiňované příklady jsou přitom často parafráze příkladů z Digest. Zajímavé je, že v Koldínově kodifikaci jsou v této kapitole obsaženy i delikty, které v římském právu spadají do jiných oblastí.¹⁴⁶

Edice s komentářem. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 676-677. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 9. ISBN 80-210-0791-5.

¹⁴³ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 147. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹⁴⁴ Čl. R. XII. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 320. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴⁵ Čl. R. XIII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 321. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴⁶ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 141-142. ISBN 978-80-246-2113-5.

Kapitola zahrnuje rozličné delikty poškození cizího majetku včetně šatů, věcí, dobytka, ale i statků – vinic, polností, luk, apod. Rovněž je zde zahrnut delikt ublížení na zdraví. Tedy i ochrana tělesné integrity má soukromoprávní povahu. Pachatel takového deliktu, i v případě, že způsobil zohavení oběti, musel zpravidla nahradit škodu, zaplatit peněžitou pokutu. Zákon dával přednost dohodě mezi stranami. Pokud k dohodě nedošlo, rozhodl o výši peněžité pokuty soud. Pokud byla tato pokuta nedobytná, rozhodl soud o výši trestu odnětí svobody pro pachatele.¹⁴⁷

Jiná situace nastala, pokud by ublížení na zdraví mělo za následek smrt oběti. V takovém případě byl pachatel souzen pro vraždu nebo mord. „Byl-li by kdo od někoho tak škodně čímž pak koli a jakýmžkoli nástrojem zraněný aneb ubitý a stlučený, že by potom od takového zranění, ubití i stlučení umřel, a ten, kdož tak ho zranil, zbil a ztloukl, toho by neodvedl, že jest od takového aneb pro takové zranění a zbití neumřel, ale pro své v té nemoci nechování, nestřídmost a jiné příčiny, tehdy přátelé toho tak zraněného a zbitého o pokutu z vraždy aneb mordu k němu podlé práva se domlouvati a jej viniti moci budou.“¹⁴⁸

¹⁴⁷ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 678. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁴⁸ Čl. S. XIII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 329. ISBN 978-80-246-2117-3.

IV. Úprava trestního práva procesního v Právech městských Království českého

Procesní právo tvoří v Právech městských Království českého významnou část. Obecně lze o trestním procesu tak, jak ho upravuje Koldínova kodifikace, říci, že se řídil především zásadou ústnosti, veřejnosti, zásadou projednací a dispoziční.¹⁴⁹ Pravidla, podle kterých měly jednat městské soudy, mnohdy vycházela rovněž z římského práva. Krom vlivu na průběh samotného procesu, nacházíme v zákoníku i odkazy na klasické římskoprávní procesní zásady. Kodifikace je buď přímo zmiňuje, nebo vyplývají z textu. Příkladem přímo vyslovené římskoprávní zásady je zásada, podle které právo zavazuje rovněž zákonodárce.¹⁵⁰ „A spravedlivost sama to ukazuje, aby jeden každý podnikl to právo, kteréž na jiné uložiti směl. *Patere legem, quam ipse tuleris*. Podstup to právo, kteréž jsi na jiné vynesl.“¹⁵¹ Naopak z textu vyplývá procesněprávní zásada týkající se kontumačního rozsudku, která říká, že pokud žalovaný opustí soud, je vždy vydán rozsudek ve prospěch přítomné strany, tedy žalobce. Tato úprava připomíná tu římskoprávní s tím rozdílem, že v římském právu se počítalo i s nepřítomností žalobce.¹⁵² „Kdož, jsa pořádně k soudu obeslán a před právem stoje a na se žalobu vyslyše, od práva by svévolně a z oumysla ušel, ten každý v své při padne, tak jako by se na něho rozsudek stal.“¹⁵³

České městské právo znalo v Koldínově době dva typy trestního řízení – akuzační (obžalovací) proces a inkviziční (vyhledávací) proces. Původním typem, který se uplatňoval v minulosti zejména u soudů šlechtických, byl proces akuzační. V akuzačním procesu si byly procesní strany rovny a důkazní břemeno

¹⁴⁹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 634. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁵⁰ FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 128-130. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹⁵¹ Čl. A. XXXVIII. odst. V. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 76. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁵² FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 130. ISBN 978-80-246-2113-5.

¹⁵³ Čl. B. V. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 88. ISBN 978-80-246-2117-3.

leželo na žalobci.¹⁵⁴ Projednávány zde byly především žaloby, tedy záležitosti soukromých osob, které mohly své tvrzení dokazovat pouze pomocí racionálních důkazních prostředků, zejména prostřednictvím svědeckých výpovědí a listinných důkazů.¹⁵⁵

Inkviziční proces byl řízením, ve kterém si strany rovny nebyly – obžalovaná osoba vystupovala v nerovnoprávném postavení k žalobci, kterým byl nejčastěji sám soudce. Inkviziční proces byl zahajován z úřední povinnosti. Představoval tak typický veřejnoprávní proces. Při inkvizičním procesu bylo možné uplatňovat torturu.¹⁵⁶

Práva městská Království českého rovněž tyto dva typy procesu rozeznávají. Článek P. XXVII. přímo hovoří o tom, že trestní řízení mohlo být zahájeno prostřednictvím žaloby, skrze vyhledávání nebo přísězným udáním. „Z tohoto rozdělení počátku trestního řízení do tří, resp. bez přísězných udání do dvou forem – tj. na soukromou žalobu a na možnost zahájit řízení *ex officio* (bez žaloby, na základě úřední povinnosti) – by se mohlo zdát, že tento trestní proces je kombinací zásady akuzační a inkviziční.¹⁵⁷ Nicméně dále je poté v Koldínově kodifikaci v článku P. XXXII. jasně uvedeno, že zahájit řízení *ex officio* je možné pouze, pokud se někdo dopustí trestného činu proti Bohu, obecnému pořádku a poctivosti.¹⁵⁸

¹⁵⁴ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 633. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁵⁵ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 75-77. ISBN 80-86046-06-0.

¹⁵⁶ KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 83-88. ISBN 80-86046-06-0.

¹⁵⁷ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 635. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁵⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 635. ISBN 978-80-246-2117-3.

IV. I. Zahájení trestního řízení

Zahájení trestního řízení mělo dvě fáze. V první se žalobce domáhal obeslání – to pak uskutečnil purkmistr, ve druhé fázi vyslechl obžalovaný před soudem žalobu. Obeslání prováděli přísežní služebníci práva (jednalo se buď o služebníky purkmistra nebo jiné osoby k tomu zřízené) buď ústně v místě bydliště obeslaného, nebo písemně, přičemž písemné obeslání zanechali v místě bydliště a vyrozuměli o něm manželku či čeládku obeslaného. Doručení obeslání zavazovalo obeslaného povinnostmi. Kromě toho, že se musel dostavit k soudu, nesměl opustit město. V druhé fázi přednášel žalobce svoji žalobu – písemně nebo ústně. Následně mohl obžalovaný ihned odpovědět, či požádat o odklad. Během této doby si mohl obžalovaný připravit obranu proti žalobě a žalobce mohl od žaloby buď upustit, nebo ji až třikrát pozměnit. Pokud obžalovaný neuposlechl obeslání, hrozil mu trest vězení, rovněž se vystavoval riziku kontumačního rozsudku, o kterém již byla řeč výše. Ztráta pře hrozila i žalobci v případě, že by se nedostavil k přednesení žaloby v určeném termínu.¹⁵⁹

Strany mohly svoji nepřítomnost při zahájení řízení i omluvit. Přijatelné důvody, pro které se žalobce či obžalovaný mohli omlouvat, stanovoval článek A. L. Práv městských Království českého, a byly to: těžká a bezelstná nemoc, vězení nebo zajetí, povodeň bránící v příchodu či příjezdu k řízení, služba králi či obecní potřeba.¹⁶⁰ Zákon připouští i další slušné a bezelstné důvody, které ale podléhají posouzení soudců.¹⁶¹

IV. II. Průběh trestního řízení a dokazování

Při trestním řízení před městským soudem se mělo předcházet delším průtahům, a proto Práva městská Království českého upravují povinnost soudců

¹⁵⁹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 636. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁰ Čl. A. L. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 83. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶¹ Čl. A. L. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 83. ISBN 978-80-246-2117-3.

rozhodnout při, respektive vynést rozsudek, ten samý den, kdy došlo ke slyšení stran, popřípadě určit den (v příštích dvou týdnech), kdy bude rozsudek vyneseno. „A po vyslyšení, nebylo-li by v tom žádné překážky, vejpovědí aneb jistým rozsudkem hned toho dne jich podělití aneb k výpovědi do dvou nedělí pořád zběhlých jim odložiti a na ten den vejpověd konečně stranám učiniti.“¹⁶²

Strany se mohly v řízení nechat zastupovat řečníky či prokuristy, jejichž kvalifikace však nebyla nijak posuzována, a tak se nemuselo jednat o osoby vzdělané v právu. Nemohlo se však jednat o ženy. Práva městská Království českého se postavení řečníků a prokuristů věnují ve zvláštní kapitole, od článku B. XXIV. až po B. XXXV. Kromě toho, že mohli řečníci a prokuristé nabízet své služby za úplatu, mohli je vykonávat též zadarmo, dle zákona z přátelství, milosti či lásky osobám chudým. Koldínova kodifikace uvádí i příklad povinnosti soudu stanovení zástupce vdovám a sirotkům, pokud byl o to požádán.¹⁶³ „Vdovy a sirotci, když by řečníkův k svým přem míti nemohli, protože by jim rozeprě s těmi, kteříž je po sobě potáhli, nastávala, aby s nimi z nich žádný státi nemohl, budou moci to na soudce toho práva, před kterýmž pře jest, vznesti, a oni povinni jsou je v tom opatřiti, aby k svým přem přátel a řečníkův požití mohli.“¹⁶⁴

Dokazování před soudy je upraveno v Právech městských Království českého v kapitole O průvodích. Zvláštní úprava práva útrpného je poté zařazena až za kapitoly upravující jednotlivé trestné činy, tedy od článku S. XVII. až po T. XII. Nejprve je třeba podotknout, že dokazování bylo součástí trestního řízení pouze tehdy, když obžalovaný odporoval žalobě. Pokud se k trestnému činu přiznal, nebylo třeba dalšího dokazování. V případě, že obžalovaný odmítl žalobu, leželo důkazní břemeno na žalobci. Pokud se však obžalovaný k deliktu přiznal, ale zároveň s tím argumentoval, že k svému jednání měl důvod, jenž ho viny

¹⁶² Čl. A. LV. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 85. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶³ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 640. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁴ Čl. B. XXXII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 96. ISBN 978-80-246-2117-3.

zbavuje, musel tuto skutečnost dokázat on – v tu chvíli leželo důkazní břemeno na obžalovaném.¹⁶⁵

Nejvýznamnějšími důkazními materiály byly zápisy v městských knihách. V pořadí druhé nejdůležitější byly svědecké výpovědi, které v trestním procesu jako procesu zásadně ústním hrály mimořádnou roli.¹⁶⁶ V článku B. LXI. Koldínovy kodifikace jsou pak přímo vyjmenovány osoby, které svědčit v soudním řízení nemohly. Byli to muži mladší 18 let, ženy mladší 15 let, osoby nepřičetné, otroci, manžel či manželka obžalovaného, osoby zbavené cti, osoby sledující svůj prospěch a další v zákoně jmenované.¹⁶⁷

K dokázání tvrzení nestačilo předvolat jediného svědka. Zákon stanovil minimální počet dvou svědků,¹⁶⁸ zároveň však podotýkal, že i velké množství svědků nemusí přinést straně, která je předvolá, žádného užitku, neboť pokud svědci nic „pořádného“ o věci neví, je to stejné, jako by žádní svědci předvoláni nebyli.¹⁶⁹ Většího významu má přirozeně svědectví svědků očitých před těmi, kteří o věci pouze slyšeli. V článku B. LXVIII. se přímo uvádí: „Jistší jest jeden svědek očitý nežli deset ušatých.“¹⁷⁰

Klíčové pro relevantnost svědecké výpovědi bylo složení svědecké přísahy. Cokoliv, co svědek řekl, před jejím složením, mu nebylo na škodu.¹⁷¹

¹⁶⁵ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 643. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁶ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 643. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁷ Čl. B. LXI. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 107. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁸ Čl. B. LXVII. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 110. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁶⁹ Čl. B. LXVI. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 110. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁰ Čl. B. LXVIII. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 111. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷¹ Čl. B. LXXII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml.,

Lživé tvrzení, které ale pronesl po složení přísahy, se mohlo považovat již za křivé svědectví. To bylo chápáno jako významný delikt, o čemž svědčí i fakt, že za jeho spáchání hrozil pachateli trest smrti či trest vytržení jazyka.¹⁷²

Specifickou oblast dokazování tvoří právo útrpné, které je v Právech městských Království českého upraveno v samostatné kapitole. Ta se zabývá dokazováním prostřednictvím tortury, vedením protokolů o průběhu výslechu v mučírně, přípravě odsouzeného k popravě, apod. Východiskem právní úpravy v Koldínově kodifikace je přesvědčení, že není průkaznějšího důkazu než vlastní přiznání. Je tedy pomyslnou korunou důkazů. Přičemž pokud obžalovaný takové přiznání dobrovolně neposkytne, mohou soudci k jeho získání využít útrpného práva. Koldín však nabádá k opatrnosti a zdrženlivosti.¹⁷³ Vyzývá soudce k tomu, aby prozkoumali všechny okolnosti případu předtím, než k právu útrpnému přistoupí,¹⁷⁴ a neukvapovali se.¹⁷⁵ Tortura má být užita až ve chvíli, kdy všechny okolnosti a další znamení značí vinu obžalovaného a jeho přiznání je jediným důkazem, který chybí.¹⁷⁶ Velmi důležité je ustanovení Práv městských Království českého, které připouští, že doznání na mučidlech nemusí být pravdivé, že může být vynucené, a že je vždy lepší zprostit vinného než odsoudit nevinného. „Právo útrpné [jest] nejisté, protože nesluší s ním kvapiti; nebo lépe jest vinného propustiti nežli nevinného odsouditi.“¹⁷⁷ Kodifikace upravuje rovněž míru tortury – osoby

Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 112. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷² Čl. B. LXXV. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 112. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷³ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 678-679. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁴ Čl. S. XIX. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 593. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁵ Čl. S. XIX. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 593. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁶ Čl. S. XX. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 593. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁷ Čl. S. XX. odst. II., III. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml.,

podrobované útrpnému právu, ať už byly vinny, či nevinny, měly zůstat zdravé i po mučení.¹⁷⁸

Práva městská Království českého upravovala i průběh tortury, a to například tím, že v jednom z ustanoveních se zabývala tím, jaké otázky mučenému nesmí být kladeny. Mučený směl být tázán pouze na obecné otázky, nesměl být tázán na konkrétní jména. Kdo by se při výslechu na jména osob ze stavů ptal, mohl se dopustit deliktu nářku cti. Zákon uvádí přímo i otázky, které při tortuře zaznít nemohly.¹⁷⁹ „Jako ku příkladu: Kde v sobotu svečera byl? Kdo s nim byli? Co sou dělali? Jak se ten mord stal? etc.“¹⁸⁰ O výsleších se vedly ve smolných knihách protokoly, tzv. *vejvody*. Rychtáři měli povinnost se ještě na popravišti otázat odsouzeného, jestli si stojí za tím, co přiznal na mučidlech, a zejména také, jestli trvá na obvinění dalších osob, které při tortuře zmínil. Výpověď odsouzeného před popravou byla zaznamenána.¹⁸¹ Právo útrpné rovněž nemělo být prováděno na mužích mladších 18 let, ženách mladších 15 let a ženách těhotných.¹⁸²

IV. III. Rozhodnutí řízení a odvolání

Rozhodnutím soudu v soudním řízení mohl být dle Práv městských Království českého ortel, nález, výpověď či rozsudek.¹⁸³ Krom těchto konečných

Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 593. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁸ Čl. S. XXIII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 594. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁷⁹ Čl. S. XXV. Odstavec I – III. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 594. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁰ Čl. S. XXV. Odstavec II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 594. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸¹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 682. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸² Čl. T. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 596. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸³ Čl. B. LXXXVI. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml.,

rozhodnutí, *sententiae definitiva*, znal městský soud ještě předběžná rozhodnutí, *sententiae interlocutoriae*, kterými soud upravoval práva a povinnosti stran během řízení.¹⁸⁴

Rozsudek představoval rozhodnutí soudu, které se opíralo o psané právo. Oproti tomu nálezem bylo rozhodnutí soudu ve chvíli, kdy nenacházel oporu v zákoně, ani ve starších soudních rozhodnutích.¹⁸⁵

Kodifikace rovněž stanovila, že pro vynesení rozhodnutí bylo nutné, aby se procesu účastnili soudci, žalobci, obžalovaní a zároveň i svědci. Bez těchto nebylo možné k rozhodnutí dojít. Přičemž platilo, že žádná osoba nemohla zastávat dvě z těchto funkcí.¹⁸⁶

Pod hrozbou ztráty hrdla bylo zapovězeno všem, aby šířili před vynesením rozsudku a jeho přečtení stranám informace o jednání soudců a jejich hlasování.¹⁸⁷ O počtu soudců se Práva městská Království českého nezmiňují, nicméně v odstavci II. článku B. XC. se hovoří o rozhodování v senátu: „A na čem by se větší počet přísězných snesl, rozkáží písaři svému aneb z počtu svého osobě jedné anebo dvěma to sepsati.“¹⁸⁸

Po vynesení rozhodnutí soudu měl odsouzený čtrnáct dní na to, aby případně ohlásil svůj úmysl podat odvolání, poté dalších šest týdnů na to, aby ho skutečně realizoval. Realizací se přitom myslí zejména písemné formulování odůvodnění a obeslání strany, proti níž se odvolání vede. Soudci následně předají

Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 117. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁴ Čl. B. LXXXVI. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 117-118. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁵ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 646. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁶ Čl. B. LXXXVII. odst. I. – II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 118. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁷ Čl. B. XC. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 119-120. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁸⁸ Čl. B. XC. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 120. ISBN 978-80-246-2117-3.

všechny potřebné údaje k apelačnímu soudu, který již sloužil jako odvolací soud pro městské soudy. Rozhodnutí o odvolání bylo doručeno buď městskému soudu, který ve věci rozhodoval, nebo přímo osobě, která odvolání podala.¹⁸⁹

IV. IV. Exekuce

Pokud se budeme zabývat výkonem soudních rozhodnutí městských soudů, je třeba podotknout, že krom trestních řízení, ve kterých soudy rozhodovaly o vině a trestu, rozhodovaly soudy i spory majetkové. I při nich byly soudy povinny dohlížet na uspokojení oprávněného v otázkách přisouzených nároků krom nároku cti.¹⁹⁰

Dlužník, který musel dle rozhodnutí soudu zaplatit dluh, musel svoji pohledávku splatit do 14 dní. Pokud tak neučinil, měl ještě čas to napravit během dalších tří dní. Kdyby tak i přesto neučinil, byl mu doručen rozkaz zaplatit pohledávku do západu slunce. V případě neplnění v této lhůtě byl vzat do dlužnického vězení. „[...] tehdy do vězení vzat a týmž vězením k dostiučinění přidržán býti má. Kteréhožto vězení nemá jinak prázden býti, leč by se chtěl z něho do dvou nedělí pořád zběhlých na hotový groš vyručiti.“¹⁹¹ Pokud se dlužník nechtěl za hotové peníze nechat propustit, mohl věřitel žádat o to, aby byl dlužníkův majetek převeden v jeho, věřitelovu, držbu až do chvíle, kdy bude dluh splacen.¹⁹²

O trestech v trestních řízeních hovoří články M. II., M. III. a M. IV. Práv městských Království českého. Článek M. II. vypočítává trest smrti, uložení

¹⁸⁹ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 647-648. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹⁰ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 649-650. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹¹ Čl. C. XXII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 127. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 650. ISBN 978-80-246-2117-3.

služebností, zabavení majetku, potupení a hanbu, vypovězení z města a trest dočasného nebo doživotního vězení.¹⁹³

Koldínova kodifikace rozlišuje dvě skupiny trestů – tresty řádné, *poena ordinariae*, a tresty mimořádné, *poena extraordinariae*. Tresty řádné byly ty zákonem stanovené. K trestům mimořádným přistupoval soud v případě, že zákon pro některé druhy trestné činnosti tresty nestanovil.¹⁹⁴

Trest smrti, respektive poprava, je dále upravena v kapitole o útrpném právu, kde jsou obsažena obecná pravidla. Právem odsouzeného k popravě bylo požádat o křesťanskou útěchu. Pokud tak neučinil, byl k tomu napomenut rychtářem. Tři dny před popravou bylo odsouzenému poskytnuto tzv. křesťanské napomenutí. Celý proces popravou byl součástí vyrovnání s Bohem.¹⁹⁵ I proto v článku T. VII. zmiňuje Koldín, že by odsouzený neměl před popravou požívat alkohol.¹⁹⁶

¹⁹³ Čl. M. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 268. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹⁴ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 626-627. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹⁵ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 683. ISBN 978-80-246-2117-3.

¹⁹⁶ Čl. T. VII. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 336. ISBN 978-80-246-2117-3.

V. Srovnání vybraných institutů městského a zemského práva trestního

V následující kapitole budou porovnány některé instituty městského a zemského práva, jejichž komparace dotváří představu o těchto dvou systémech, jejich vzájemných odlišnostech a podobnostech.

V. I. Svémoc, delikt moci

Stavovské trestní právo znalo delikt svémoci, které nazývalo pojmem *moci*, násilí proti právu a řádu. Mimosoudní vyřizování sporů bylo v podmínkách centralizované stavovské monarchie zatlačováno do pozadí, respektive až na výjimky právně postihováno. Jednání, která je možné zahrnout pod pojem moci, vznikala zejména v souvislosti se zákazy soukromých feudálních válek.¹⁹⁷

Zemské právo proto definovalo delikt moci jako trestný čin, který je možné spáchat jen v době míru. Připouštělo, že mezi feudály mohly existovat spory, se kterými se strany nemohly obracet k soudu. Zemská zřízení v 16. století již pod trestem smrti zakazovala soukromé války mezi feudály.¹⁹⁸ Zemské právo rozlišovalo dvě skupiny těchto deliktů podle stupně nebezpečnosti. V první skupině byly delikty postižitelné mimosoudně ozbrojenou mocí krajských hejtmanů, popřípadě i zásahem panovníka prostřednictvím zemské hotovosti. Jednalo se o násilné zmocnění se nemovitosti jiného feudála, jeho jetí – uvěznění, tj. útok na osobní svobodu, dále pak žhářství a opovědnictví. Delikty druhé skupiny byly projednávány před královským soudem, v nepřítomnosti panovníka před zemským soudem. „Z jednání druhé skupiny bylo pak zavedeno úřední obeslání listem od úřadu zemských desk na žádost poškozeného. Jednalo se zde o zmocnění se rybníků, resp. jejich ničení – zkopávání – a v poněkud nejasné souvislosti s tím i další jednání, tzv. šacování poddaných, tj. braní výkupu za zajmuté poddané, dále pak záškodnictví.“¹⁹⁹

V Právech městských Království českého se za delikty moci označuje násilné zabránění cizího majetku bez soudního rozhodnutí, svémocné násilné zajetí nepřítele, omezení jeho osobní svobody, žhářství, opovědnictví, zajímání

¹⁹⁷ MALÝ, Karel. *K českému trestnímu právu 15. – 16. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962, s. 83.

¹⁹⁸ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 10. ISBN 80-210-0791-5.

¹⁹⁹ MALÝ, Karel. *K českému trestnímu právu 15. – 16. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962, s. 84.

poddaných a vybírání dávek od nich, porušování rybníků, číhání na nepřítele s úmyslem ho zabít či zajmout. Dle kodifikace měl být pachatel těchto deliktů postaven před soud a hrozila mu ztráta hrdla, cti a propadnutí jmění. Zde se právo městské a zemské rozcházelo. Jak už bylo řečeno výše, delikty moci zařazené do první skupiny, tedy ty představující pro společnost větší nebezpečí (násilné zmocnění se nemovitostí jiného feudála, omezení jeho osobní svobody, zhárství a opovědnictví), byly v zemském právu stíhány z úřední moci a trestány bez soudu.²⁰⁰

V. II. Nutná obrana

Ačkoliv se pojetí nutné obrany v zemském a městském právu v mnohém shoduje, je zde zařazeno, neboť se jedná o zvláštní druh svémoci, jejíž okolnosti však trestnost vylučovaly. Ačkoliv byla svémoc postupně omezována a stíhaná, svémoc v sebeobraně byla v zemském právu povolena. Ten, kdo v sebeobraně jednal, musel tak jednat, kvůli tomu, aby odvrátil škodu, která mu hrozila. Za jednání v nutné obraně se nepovažovala situace, kdy někdo zločince, který mu předtím způsobil újmu, sledoval, honil a poté se mu pomstil. Zemské právo přitom beztrestnost jednání v sebeobraně opíralo o to, že se jedná o přirozené právo každého jedince,²⁰¹ a osobu, která kupříkladu jinou v nutné obraně usmrtila, omlouvalo tím, že usmrčený byl pachatelem pokusu mordy. K beztrestnému zabití jiné osoby však zemské právo nevyžadovalo nutně, aby osobě jednajícím v nutné obraně bylo usilováno o život. Za příčinu obrany, která mohla vyústit i v usmrcení, byl považován i slovní útok. Otázka tzv. počátku byla přitom natolik důležitá, že když soud nemohl rozhodnout o tom, kdo při započal, ponechal věc bez rozhodnutí.²⁰²

O přirozené právo se opírala i úprava v Právech městských Království českého, kde je dle tradice běžné v zemském právu uvedeno, že o jednání v nutné obraně se jedná pouze, pokud útok stále trvá. V Koldínově kodifikaci je přitom

²⁰⁰ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 655. ISBN 978-80-246-2117-3.

²⁰¹ SOLNAŘ, Vladimír. *Z dějin českého zemského práva trestního. (Trestný čin a trest)*. Praha: Jan Kapras, 1921, s. 11-12.

²⁰² RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 26-27.

rovněž kladen důraz na institut počátku, což znamenalo, že ten, kdo rozepří započal, nemůže již být chápán jako osoba jednající v nutné obraně.²⁰³

V. III. Předmět usmrcení

Jedním ze základních znaků skutkové podstaty je objekt. Díky rozdílnému chápání objektu se mírně lišilo pojetí usmrcení v zemském a městském právu. V zemském právu je předmětem usmrcení živý člověk. Městské právo však za usmrcení považovalo i usmrcení plodu, ať už jeho vyhnání matkou nebo jinou osobu či zcela jiným způsobem.²⁰⁴ „Také zabijí ta, kteráž plod z sebe vyhání aneb týž plod jakýmž pak koli způsobem v sobě udušuje a mrtví. Též kteráž do záchodu, do studnice aneb jinam svůj plod mece a hází.“²⁰⁵

Jinak posuzovalo zemské a městské právo i usmrcení příbuzných osob, které bylo obecně chápáno jako čin přísněji trestný. V zemském právu se takto přísněji posuzuje usmrcení otce, bratra nebo strýce. Těžkým případem je rovněž usmrcení matky. V městském právu je přísněji trestané usmrcení příbuzné osoby rozšířeno ještě o usmrcení manžela manželkou.²⁰⁶

V. IV. Hojemství

Institutem hojemství se ve starém českém právu nazývala lhůta, která byla dána žalovanému, aby si připravil odpověď na žalobu. Důvodem tohoto odkladu v trestním procesu bylo to, že žalovanému nebylo předem oznamováno přesné znění žaloby a rovněž se neoznamovaly důkazy, kterými bude žaloba podložena. Žalovaný si tak svoji odpověď nemohl připravit. V zemském právu o hojemství mohl žádat buď sám žalovaný, nebo jeho poručník. Hojemství bylo možné dosáhnout zpravidla dvakrát, v některých sporech však pouze jednou a v jiných,

²⁰³ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 632. ISBN 978-80-246-2117-3.

²⁰⁴ RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 10.

²⁰⁵ Čl. N. XXXV. odst. III. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 287. ISBN 978-80-246-2117-3.

²⁰⁶ RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, s. 10.

zejména v trestních řízeních ve věci mordu, bylo hojemství dokonce vyloučeno. V 16. století se však v zemském zákonodárství setkáváme s tendencí institut hojemství omezit. Projevilo se to zejména v řízení před soudy komorními, purkrabskými a hejtmanskými. Dle Vladislavského zřízení zemského bylo povoleno v řízení před komorním soudem hojemství maximálně jedno. Kdo se ocitl před hejtmanským soudem obžalován z nošení ručnice, mohl žádat o odklad v délce čtyř neděl. Zemským zřízením bylo upraveno i hojemství před soudem purkrabským – v řízeních, ve kterých mohl žalovaný do té doby žádat dvakrát o hojemství v délce dvou neděl, mohl nyní žádat o hojemství pouze jednou, ale v délce čtyř neděl. Později v Obnoveném zřízení zemském již ztrácí se zavedením zásady písemnosti v procesu hojemství svůj úzký význam a užívá se pro jakýkoliv odklad.²⁰⁷

Institut hojemství se objevuje i v úpravě městského procesního práva v Koldínově kodifikaci, ačkoliv zde není tento pojem přímo zmíněn. V řízení před městským soudem mohly dle Práv městských Království českého požádat procesní strany o odklad dvou neděl, přičemž tento odklad se mohl opakovat ještě dvakrát. Ztráta pře tedy stranám hrozila až poté, co využily tři možné odklady.²⁰⁸ V městském právu se tedy setkáváme s větším počtem možných odkladů a tedy s celkově delší dobou trvání hojemství. Zároveň o něj mohly žádat obě procesní strany.

V. V. Písemné svědectví

Proces před městským soudem byl zásadně ústní. Ústní přednes svědecké výpovědi byl tudíž vyžadován. Článek B. XL. Práv městských Království českého uvádí: „Neb hlas živých svědkův, *viva vox testium*, jest hodnější a při právě dostatečnější nežli ti průvodové, kteříž by na rozličných *instrumentis* a jiných věcech záleželi.“²⁰⁹

²⁰⁷ MARKOV, Josef. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII. – XVII. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1967, s. 55-58.

²⁰⁸ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 638. ISBN 978-80-246-2117-3.

²⁰⁹ Čl. B. XL. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 99-100. ISBN 978-80-246-2117-3.

Proti tomu zemské procesní právo na počátku 16. století již připouštělo písemné svědectví příslušníků panského a rytířského stavu. Konkrétněji poté podobu písemného svědectví upravuje usnesení zemského sněmu z roku 1585, které říká, že svědek byl ve svém písemném svědectví povinen uvést, před kterým soudem takto svědčí, komu a proti komu. Pokud tak neučinil, hrozila mu pokuta. Nicméně osobní svědectví bylo stále nutné ve sporech, které se týkaly cti, hrdla a později rovněž nemovitostí. Takto bylo písemné svědectví v zemském právu upraveno až do 17. století.²¹⁰

Otázka písemného svědčení měšťanů před zemským soudem byla upravena Svatováclavskou smlouvou. Měšťané měli svá svědectví pro potřeby zemských soudů provádět osobně před městským písařem. Tato písemná svědectví byla poté zapečetěna městskou pečetí a předána straně, která danou svědeckou výpověď podpírala své tvrzení před zemským soudem. V souvislosti s tím bylo rovněž nařízeno všem měštům, ať už královským, nebo poddanským, aby měla své písaře. Svatováclavská smlouva ustanovila rovněž to, že páni a rytíři mohli svá svědectví pro účely řízení před městským soudem předávat v písemné podobě zapečetěná svou pečetí.²¹¹

V. VI. Trestání mladistvých

Až do 16. století nerozhodoval v městském právu při stíhání trestné činnosti věk pachatele. Věk neměl vliv ani na přísnost uděleného trestu. Ten byl často udělován na základě uvážení soudce. Jak již bylo výše uvedeno, Práva městská Království českého hovoří o trestech řádných, tedy o těch, které zákon nařizuje a které nemohou být soudci měněny, a trestech mimořádných, které mohou být ukládány dle spravedlivého uvážení soudců. Kodifikace se také již zmiňuje o tom, že při posuzování deliktního jednání jedince by měl soudce přihlížet k jeho věku a rozumovým schopnostem. Například stanovuje minimální věk pro výkon tortury – u mužů je to 18 let, u žen 15 let. Těhotné ženy útrpnému právu vystaveny být nemohly vůbec.²¹² Práva městská Království českého

²¹⁰ MARKOV, Josef. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII. – XVII. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1967, s. 192-193.

²¹¹ MARKOV, Josef. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII. – XVII. století*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1967, s. 194-195.

²¹² MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTIŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého*.

dovolovala zmírnění trestu mladistvých i v případě úmyslného zabití: „Krom toliko těch, kteříž by let dospělých aneb rozumu zdravého neměli. Však člověk, let dospělých nedojda, jestliže by koho z oumysla zabil aneb jaké jiné nešlechtnosti se dopustil, tehdy vedlé zasluky své a velikosti skutku, kteréhož se dočínil, též také vedlé spravedlivého přisežných uvážení pokutou spravedlivou ztrestán bud’.“²¹³

Postavení mladistvých osob zohledňovalo i procesní právo upravené v Právech městských Království českého. Bylo stanoveno, že mladiství nesmí být souzení bez poručníků.²¹⁴

Přítomnost poručníka byla v případě stíhání trestné činnosti mladistvého nutná i v zemském právu. Poručník mladistvého zastupoval, ale rovněž jeho jménem podával žaloby. Jeho odpovědnost nad podáním žaloby trvala i ve chvíli, kdy mladistvý během řízení dosáhl požadovaného věku zletilosti.²¹⁵

V. VII. Spolupachatelství

Poměrně rozsáhle je institut spolupachatelství upraven v Právech městských Království českého v souvislosti s krádeží. V této souvislosti vyjmenovává kodifikace skutkové podstaty, které do této skupiny deliktů patří. Je to zejména pomáhání, fedrování zlodějů, přechovávání kradených věcí, přijímání zlodějů do svého domu, pomoc k provedení krádeže v podobě např. půjčení žebříku, otevření oken, poskytování klíčů od obydlí. Takové jednání bylo trestné stejně jako krádež.²¹⁶ „Tou pokutou netoliko sami zlodějí, ale i všickni ti ztrestáni buďte, kteříž by zloděje fedrovali, jim radou i skutkem napomáhali, kradené věci k sobě vědomě přijímali, zloděje, zákeřníky

Edice s komentářem. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 626-629. ISBN 978-80-246-2117-3.

²¹³ Čl. N. XXXI. odst. II. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého.*

Edice s komentářem. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 286. ISBN 978-80-246-2117-3.

²¹⁴ Čl. B. XCII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého.*

Edice s komentářem. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 120. ISBN 978-80-246-2117-3.

²¹⁵ MARKOV, Josef. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII. – XVII. století.* Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1967, s. 12.

²¹⁶ MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého.* *Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 668. ISBN 978-80-246-2117-3.

a loupežníky přechovávali a jim výstrahu dávali. Protože přijímači a přechovavači jednotejné pokuty jako i zloději hodni jsou.“²¹⁷

Tato zásada se uplatňovala i v zemském právu již od konce 12. století. Zakotvena byla už ve Statutech Konrádových. Pomocnictví při krádeži bylo přitom chápáno v poměrně širokém smyslu. V pũhonech se uplatňování této zásady zdůvodňovalo tím, že všechny takto stíhané osoby způsobily škodu. Později se ale v zemském právu začalo mezi samotnými pachateli a pomocníky rozlišovat. Projevilo se to v otázce náhrady škody. Od některých osob se žádala náhrada škody vyšší, od jiných, které jen pomáhaly, nižší. Pomocníci krádeže byli pak pohánění samostatně.²¹⁸ Přičemž je stíhal zpravidla týž trest jako pachatele, nicméně v 16. století se v zemském právu nachází známky zmírnění těchto přísných trestů – například fedrovníci nebyli vždy trestáni stejně jako samotní pachatelé trestné činnosti, ale měli povinnost nahradit škodu, kterou zločinci způsobili. Princip kolektivní zodpovědnosti můžeme v zemském právu vysledovat i u stíhání členství v tzv. zločineckých tovaryšstvech. Již pouhá příslušnost k takové skupině zakládala trestnost bez ohledu na to, zda daná osoba sama trestnou činnost páchala.²¹⁹

O spolupachatelství v městském právu hovoří dále Koldínova kodifikace i ve spojení s vraždou. „Kdož by někoho ku pomoci vražedníka držal a ten vražedník jej by zabil, tehdy ten, kterýž ho držal příčinou smrti jeho jest. A protož jako ten, kdož jej zabil, ztrestán buď.“²²⁰ Spolupachatelství mohlo vést i k udělení vyššího trestu, a to v případě, že by někdo jiným osobám přikazoval vraždit nebo je k tomu naváděl či sjednával vrahy za úplatu. Pachatel takového

²¹⁷ Čl. P. V. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 301. ISBN 978-80-246-2117-3.

²¹⁸ RAUSCHER, Rudolf. *O krádeži a loupeži v českém právu zemském*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929, s. 33.

²¹⁹ SOLNAŘ, Vladimír. *Z dějin českého zemského práva trestního. (Trestný čin a trest)*. Praha: Jan Kapras, 1921, s. 9-10.

²²⁰ Čl. N. XLIX. odst. I. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 291. ISBN 978-80-246-2117-3.

deliktu bude potrestán stejným trestem, jako by spáchal mord.²²¹ Pachatel úkladného mordu byl přitom vplétán do kola, zatímco vrah byl trestán stětím.²²²

²²¹ Čl. N. XXXII. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 286. ISBN 978-80-246-2117-3.

²²² Čl. NXXXI. Odst. III. Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 286. ISBN 978-80-246-2117-3.

VI. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo nastínit úpravu trestního práva v Právech městských Království českého, které byly první závaznou kodifikací městského práva na našem území. Jednalo se o převratný počín v našich právních dějinách. Ještě cennějším pramenem práva se Práva městská Království českého stala díky tomu, že byla vypracována systematicky a komplexně. Kombinovala ustanovení zemského práva s klasickými římskoprávními zásadami.

Ustanovení, která se v Právech městských Království českého věnovala trestnímu právu hmotnému a procesnímu, jsou pro současného badatele nedocenitelným zdrojem informací o tehdejší městském právu. Ve své práci jsem v části věnované trestnímu právu hmotnému využila dělení deliktů tak, jak ho předkládá Koldínova kodifikace. Věnovala jsem se deliktům proti právu a řádu, deliktům násilí proti soukromým zájmům příslušníků městské komunity, žhářství, krádežím, deliktům trestaným dle uvážení soudců, nářku cti a zhanění, zrádným cedulím a ublížení na zdraví. Ačkoliv některá ustanovení odpovídala klasické úpravě zemského práva, pojetí některých skutkových podstat bylo značně ovlivněno městským prostředím. Od toho se odvíjelo zejména to, kterým zájmům, respektive jejich ochraně, byla přikládána zvýšená priorita, jak byly některé delikty trestány, apod.

Kupříkladu čarodějnictví bylo vykládáno čistě prakticky bez zdůrazňování křesťanských představ o spojení čarodějnictví s ďáblem. V nábožensky poměrně liberálním prostředí českých měst bylo čarodějnictví spíše dodatečným odůvodněním jiné kriminální činnosti. Také proto byl v Koldínově době počet odsouzených za čarodějnictví minimální.

Typicky je v městském právu kladen zvýšený důraz na ochranu proti žhářství, které představovalo v prostředí města skutečnou zhoubu. Neohrožovalo pouze jedince, ale celé městské osídlení.

Také se v Právech městských Království českého můžeme dočíst o deliktech typických pro městské prostředí, jakými byli krádeže, vraždy a mordy. O tom, že se jednalo o trestné činy častější, může svědčit například skutečnost, že jejich úprava v zákoníku byla poměrně rozsáhlá a podrobná.

I přes některé na svoji dobu poměrně moderní myšlenky ale zákoník obsahoval i ustanovení, která byla spíše archaickými přežitky. Typickým příkladem jsou v 16. století stále se objevující pozůstatky svémoci, která byla

jinak deliktem stíhaným. Práva městská Království českého však upravovala několik situací, ve kterých byla svémoc legální. Zmínila bych zakotvení práva zabít cizoložnou manželku či přistiženou dceru. Toto právo manžela či otce bylo pozůstatkem obyčejového práva.

Trestní právo procesní před městskými soudy se v mnohých aspektech odlišovalo od procesu dle zemského práva. Snad největších rozdílů bychom našli v oblasti dokazování. Městské právo nepřipouštělo ordálové důkazní řízení, naopak ale užívalo k získání doznání žalovaného právo útrpné. I v tomto ohledu byla ale Koldínova kodifikace opatrná. Poukazovala na to, že přiznání získané na mučidlech nemusí být pravdivé, ale vynucené. Nabádala proto k tomu, aby se soudy neukvapovaly.

Otázce srovnávání městského a zemského práva, nejen procesního, jsem se věnovala v další kapitole své diplomové práce při komparaci vybraných institutů trestního práva.

Práva městská Království českého byla významným milníkem v právním vývoji českých měst, která vstupovala do českých právních dějin jako cizí element, ale postupně se stala pomyslnou duší národa. Ačkoliv během své minulosti města mnohdy nevystupovala jednotně, ale zastupovala své vlastní sobecké zájmy, v 16. století nastaly okolnosti, které umožnily, aby v roce 1579 vznikla první kodifikace městského práva.

Použitá literatura:

FALADA, David; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo v Koldínově díle. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 125-164. ISBN 978-80-246-2113-5.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách.* Praha: Rybka Publishers, 2007, 543 s. ISBN 80-86182-91-6.

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém. Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: SCHELLE, Karel [ed.]. *Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 1-2. ISBN 80-210-3610-9. Dostupné z: https://www.academia.edu/4768389/Ke_kodifikaci_m%C4%9Bstsk%C3%A9ho_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cech%C3%A1ch.

KREUZ, Petr. K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 63-100. ISBN 80-86046-06-0.

MALÝ, Karel. *K českému trestnímu právu 15. – 16. století.* Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962, 111 s.

MALÝ, Karel. Několik poznámek k trestnímu právu v Čechách v době stavovské. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 7-14. ISBN 80-86046-06-0.

MALÝ, Karel. Vývoj městského práva v Čechách (namísto úvodu). In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 11-29. ISBN 978-80-246-2117-3.

MALÝ, Karel. Trestní právo a proces před městskými soudy. Komentář k trestněprávním ustanovením zákoníku Práva městská Království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 623-683. ISBN 978-80-246-2117-3.

MARKOV, Josef. *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII. – XVII. století.* Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1967, 336 s.

PÁNEK, Jaroslav. Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 12-24. ISBN 978-80-246-2113-5.

PEŠEK, Jiří. Pavel Kristián z Koldína – život a kariéra. In: MALÝ, Karel; ŠOUŠA ml., Jiří [eds.]. *Městské právo ve střední Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní právnické konference „Práva městská království českého“ z 19. – 21. září 2011, Praha.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 25-62. ISBN 978-80-246-2113-5.

RAUSCHER, Rudolf. *Usmrcení člověka v českém právu zemském.* Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1927, 88 s.

RAUSCHER, Rudolf. *O krádeži a loupeži v českém právu zemském.* Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929, 100 s.

SOLNAŘ, Vladimír. *Z dějin českého zemského práva trestního. (Trestný čin a trest).* Praha: Jan Kapras, 1921, 22 s.

SPURNÝ, František. Čarodějnické procesy 16. a 17. století a jejich právní aspekty. In: FRANCEK, Jiří [ed.]. *Hrdelní soudnictví českých zemí v 16.-18. století.. Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích 21. – 22. 9. 1995.* Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub – pobočka Pardubice, 2013, s. 133-140. ISBN 80-86046-06-0.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, 67 s. ISBN 80-210-0791-5.

VOJTÍŠEK, Václav. *O českých městech.* Praha: Nakladatel Václav Petr, 1940. 37 s.

Právní normy:

Práva městská království českého z roku 1579. In: MALÝ, Karel; SKŘEJPOKOVÁ, Petra; SLAVÍČKOVÁ, Pavla; SOUKUP, Ladislav; ŠOUŠA, Jiří; ŠOUŠA ml., Jiří; VOJTÍŠKOVÁ, Jana; WOITSCHOVÁ, Klára [eds.]. *Práva městská Království českého. Edice s komentářem.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013, s. 51-416. ISBN 978-80-246-2117-3.

Resume

My essay is dedicated to municipal criminal law in the 16th century, in the Koldin's Code – the Municipal Law Code.

Unification of the municipal law was in the 16th century necessary. Czech towns were inseparable part of the former social and political life. Although towns initially represented the element of German culture, they gradually developed into a representative of the soul of Czech nation. Despite the many historical events that caused an affiliation of towns, it took a long time to unify municipal law. The codification of municipal law – the Municipal Law Code – was prepared by Pavel Kristian of Koldin and approved in 1579.

The Municipal Law Code was an important step in history of the Czech municipal law. It was influenced by Roman law and law of the Czech lands. It created a systematic and comprehensive code which regulated all aspects of life of urban population. Although the majority of the code is dedicated to the right of property, family law, marriage law and procedural law, it was also dedicated to the municipal criminal law. In the beginning of the provisions of the criminal law in the Municipal Law Code (which begins in article M. I.) we could find basic provisions dealing with criminal law, the concept of punishment, etc. Important for understanding Czech municipal criminal law is to say that the punishment in the 16th century was a symbolic revenge. Symbols in punishment were sometimes obvious. Arsonists were burned; tongues of heretics were torn out, etc. The usual penalties which are mentioned in the Municipal Law Code were: a death penalty, a confiscation of property, an imposition of servitudes, dishonour, disgrace, a deportation from town or the country, temporary or life imprisonment.

In my essay I have dedicated to offenses against law and order, offenses of violence against the private interests of the urban community, arson, theft, offenses punishable at the discretion of the judges, lamentation, treacherous signs and bodily harm. Although many ideas were similar or same as in the law of the Czech lands, the concept of some of the crimes had been greatly influenced by the urban environment. For example protection against arson was very important as fire threatened the entire population of a town, not just one person.

Many provisions of the Municipal Law Code are dedicated to criminal proceedings and its individual stages. Municipal procedure is known for its usage of torture to gain confession from accused people. Koldin's Code is very careful

in provisions about torture and it also limited it – young people (men younger than 18 years and women younger than 15 years) and pregnant women could not be tortured.

The Minicipal Code Law was very important milestone in our history as it secured the unification of municipal law and it represented also the introduction of the Roman law tradition in our legal system.